

A close-up, high-angle photograph of a motorcycle engine and fuel tank, rendered in a monochromatic blue color scheme. The image shows the intricate details of the engine's cooling fins, the fuel tank's contours, and various mechanical components. The lighting creates strong highlights and deep shadows, emphasizing the metallic textures and complex geometry of the machine.

ZEN

A UMĚNÍ

ÚDRŽBY

MOTOCYKLU

ROBERT M. PIRSIG

ZEN A UMĚNÍ ÚDRŽBY MOTOCYKLU

Robert M. Pirsig

**ZEN A UMĚNÍ
ÚDRŽBY MOTOCYKLU**

zkoumání hodnot

VOLVOX GLOBATOR

Robert M. Pirsig

Zen and the Art of Motorcycle Maintenance

Přeložil Martin Svoboda

All rights reserved

Copyright © 1974, 1999 Robert M. Pirsig

Published by arrangement with William Morrow,
an imprint of HarperCollins Publishers. All rights reserved.

Translation © Martin Svoboda, 2006, 2017

ISBN 978-80-7511-378-8

ISBN 978-80-7511-379-5 (epub)

ISBN 978-80-7511-380-1 (pdf)

Mojí rodině

Zvláště děkuji Stuartu Cohenovi
za kancelář, kde jsem mohl psát,
a paní Abigail Kenyonové
za kritiku a pomoc v začátcích.

Poznámka autora:

Následující příběh vychází ze skutečných událostí. I když mnohé bylo ze stylistických důvodů upraveno, ve své podstatě je toto vyprávění třeba považovat za pravdivé. Kniha by však neměla být žádným způsobem spojována s dlouhou řadou faktografických textů, které se zabývají pravou zenbuddhistickou praxí. Ani o motocyklech nepřináší příliš mnoho informací.

*A co je dobré, Faidre,
a co dobré není –
musíme se na to někoho ptát?*

PŘEDMLUVA PŘI PŘÍLEŽITOSTI 25. VÝROČÍ VYDÁNÍ *ZENU A UMĚNÍ ÚDRŽBY MOTOCYKLU*

Předpokládám, že každý spisovatel sní o takovém úspěchu, jakého kniha *Zen a umění údržby motocyklu* dosáhla za uplynulých dvacet pět let – získala fantastické recenze, prodaly se jí milióny kopií ve dvaceti třech jazycích a v tisku byla označena za „nejpopulárnější filozofickou knihu všech dob“.*

Když jsem ji na začátku sedmdesátých let psal, měl jsem samozřejmě podobné sny, ale dával jsem si pozor, abych se na ně příliš neupínal nebo se o nich nezmiňoval na veřejnosti. Báł jsem se totiž, že by je lidé považovali za slavomam a návrat mé někdejší duševní choroby. Dnes jsou tyto sny realitou a já už si s tím nemusím dělat hlavu.

Nebudu však znovu vyprávět o úspěchu, který každý zná, a raději upozorním na to, v čem kniha selhala – to pro mě znamená vyšší kvalitu. Možná tak pomohu ony omyly napravit. Nejvýraznější jsou dva – jeden malý a druhý velký.

Nejprve k tomu malému – Faidros neznamená v řečtině „vlk“. Tento přehmat má své kořeny ve skutečném zážitku z roku 1960 na Chicagské univerzitě, který je v knize vylíčen v Části čtvrté. Profesor filozofie se zmínil o tom, že Platón rád dával svým postavám jména, která náznakem popisovala jejich osobnost, a v dialogu Faidros se objevilo přirovnání k vlku. Profesor, který se ve skutečnosti jmenoval buď Lamm nebo Lamb, se na mě zahleděl tak, jako by se na mě to označení hodilo. Byl jsem tehdy outsiderem, který se víc než o studium zajímal o to, jak vyučovanou látku napadnout, a moje hyperaktivní mysl se tohoto označení chopila jako přesného vyjádření mého vztahu ke škole. Tato mýlka pak proklouzla až do knihy. Ale postavou, kterou Platón přirovnal k vlkovi, nebyl Faidros, nýbrž Lysias, jehož jméno se podobá řeckému *lykos*, což znamená „vlk“. Faidros ve skutečnosti znamená „skvělý“ nebo „oslnivý“, jak mi čtenáři mnohokrát připomněli. Měl jsem štěstí. Také to mohlo znamenat něco mnohem horšího.

Druhý omyl je mnohem závažnější, poněvadž zásadním způsobem zamtlil vyznění knihy. Mnoho lidí si všimlo, že na konci se věci nijak výrazně nevysvětli a že tam něco schází. Někteří mluví o „šťastném

* *London Telegraph* a vysílání BBC.

hollywoodském konci“, který znevažuje uměleckou sevřenost knihy. Mají pravdu, ale nikoliv proto, že bych měl takový konec v úmyslu. Snažil jsem se o úplně jiný konec, který jsem nedokázal dostatečně jasně vyjádřit. V tomto zamýšleném konci to není vypravěč, kdo porazí podlého Faidra, ale je to naopak úctyhodný Faidros, kdo porazí vypravěče, který ho celou dobou pomlouval. V tomto vydání je omyl vyjasněn, protože pro Faidrův hlas je použito odlišné, bezpatkové písmo.

Abych to dále rozvedl, vrátím se k semináři tvůrčího psaní, který se na začátku padesátých let konal za zimních odpolední na Minnesotské univerzitě. Naším učitelem byl Allen Tate, významný básník a literární kritik. Mnoho hodin jsme strávili diskusí nad knihou Henryho Jamese *Utažení šroubu*, ve které se vychovatelka snaží ubránit dva své chráněnce před přízraky, ale nakonec ve svém snažení neuspěje a obě děti zemřou. Byl jsem pevně přesvědčen, že je to obyčejný a přímočarý duchařský příběh, ale Tate prohlásil: Kdepak, Henry James má na víc. Vychovatelka zde není hrdinkou, ale plní v příběhu roli padoucha. Děti nezabije duch, ale vychovatelčino nepřičetné přesvědčení, že nějaký duch vůbec existuje. Ze začátku jsem tomu nechtěl věřit, ale pak jsem si knihu přečetl znovu a pochopil jsem, že Tate má pravdu. Obojí interpretace je možná.

Jak mi to jen mohlo uniknout?

Tate vysvětlil, že James tohoto kouzla dosáhl použitím ich-formy, neboli vypravěče v první osobě. Dodal, že ich-forma je nejobtížnější vyprávěcí způsob, protože spisovatel je uzavřen v hlavě vypravěče a nemůže z ní ven. Nemůže napsat „meztím na farmě“ a přejít tak k jinému tématu, protože je ve vypravěči navěky uvězněn. *Ale čtenář tím pádem také!* A v tom spočívá síla vyprávění v ich-formě. Čtenář nechápe, že vychovatelka je v příběhu padouch, protože nikdy nespatří nic jiného, než co vidí ona.

Nyní se vraťme k *Zenu a umění údržby motocyklu* a povšimněme si podobností. Je zde vypravěč, jehož mysl nikdy neopustíte. Vypravěč mluví o zlém duchu jménem Faidros, ale jediným zdrojem, ze kterého víte, že je tento duch zlý, je vypravěč sám. Ve snech vypravěče se Faidros objevuje v určitém světle a vám začne postupně docházet, že neje-nom vypravěč pronásleduje Faidra a touží ho zničit, ale že také Faidros pronásleduje vypravěče se stejným úmyslem. Kdo nakonec zvítězí?

Jde o rozštěpenou osobnost: dvě mysli bojující v jednom těle. Jde o nemoc, kterou vystihuje původní význam slova „schizofrenie“. Tyto dvě mysli mají odlišné názory na to, které hodnoty jsou v životě důležité.

Pro vypravěče jsou nejdůležitější společenské hodnoty. Jak říká na začátku, „vlastně mě už roky nenapadlo nic nového.“ Pořád vypráví svůj příběh tak, aby se vám zalíbil. Dělí se o své soukromé myšlenky s vámi, ale nikoliv s Johnem, Sylvií, Chrisem nebo DeWeeseovými. Především však nechce být izolován od vás – od čtenáře – ani od okolní společnosti. Pečlivě si zachovává svoji pozici v mezích běžné společnosti, protože zažil, co se stalo Faidrovi, který se tak nechoval. Vypravěč se totiž poučil. Už žádné elektrošoky. Pouze v jedné chvíli přízná čtenáři své tajemství: je kacířem, kterému všichni blahopřejí, že si zachránil duši. V duchu však ví, že si zachránil jenom vlastní kůži.

Existují pouze dva lidé, kteří to vědí nebo tuší. Jedním z nich je nic nechápající Chris, který se doslova hroučí žalem, protože hledá otce, kterého si pamatuje, kterého má strašně rád a kterého nemůže nikde najít. Tou druhou osobou je Faidros. Ví naprosto přesně, co má vypravěč za lubem, a proto jím pohrdá.

Ve Faidrových očích je vypravěč zrádce a zbabělec, který zaprodal pravdu za to, že bude oblíbený a že ho společnost, psychiatři, rodina, zaměstnavatelé i známí přijmou. Zjistil, že vypravěč už nechce být upřímný – chce být pouze přijat jako člen společnosti a je ochoten se klanět a přizpůsobovat po zbytek života.

Pro Faidra jsou nejdůležitější myšlenkové hodnoty. Kašlal na to, jestli ho má někdo rád nebo ne. Cílevědomě se hnál za pravdou, která byla podle jeho názoru pro svět nesmírně důležitá. Lidé kolem něj neměli sebemenší představu, o co mu jde, a snažili se ho proto zabít. Proto ho ze společenského hlediska zničili – umlčeli. Ale zbytky toho, co věděl, stále vězely v mozku vypravěče, a proto došlo ke konfliktu.

Na konci je to právě Chrisovo utrpení, co Faidra osvobodí. Když se Chris zeptá: „Opravdu jsi byl šílenější?“ a odpověď zní: „Ne!“, neodpovídá vypravěč, ale Faidros. A když Chris odtuší: „Já to věděl,“ už také ví, že poprvé za celý výlet mluví se svým dlouho hledaným otcem. Všechno napětí je pryč. Dokázali to. Pokrytecký vypravěč zmizel. „Teď už to bude jenom lepší,“ říká Faidros. „Člověk to tak nějak pozná.“

Pokud se chcete dozvědět něco víc o skutečném Faidrovi, který není podlý přízrak, ale spíše dobrosrdečný a do sebe ponořený intelektuál, dovolte mi, abych vám doporučil knihu *Lila*, pokračování *Zenu a umění údržby motocyklu*, kterou správně pochopil jen velmi malý počet čtenářů. Doporučuji také internetovou stránku www.moq.org, vedenou skupinou lidí, kteří patří mezi těch několik málo chápavých čtenářů.

Robert M. Pirsig

ČÁST PRVNÍ

1

Nemusím ani sundávat ruku z levého řídítka motorčky a vidím, že podle hodinek je půl deváté. Vítr je i při stokilometrové rychlosti teplý a vlhký. Pokud je takhle horko a dusno v půl deváté ráno, jsem zvědavý, jak to bude vypadat odpoledne.

Ve větru je cítit štiplavý pach okolních močálů. Jsme na Středozápadních pláních, které jsou plné bažin s kachními revíry, a míříme z Minneapolis směrem na severozápad k Dakotám. Jedeme po staré betonové dvouproudovce, po které skoro nikdo nejezdí – před pár lety totiž nedaleko otevřeli čtyřproudovku. Když míjíme močál, vzduch se prudce ochladí. A potom je najednou zase teplo.

Jsem rád, že tudy opět projíždím. Je to zapomenutý kraj, kde není nic zajímavého, a právě v tom je jeho půvab. Na takových starých cestách se člověk krásně uvolní. Drkotáme po rozpraskaném betonu a vedle nás se střídají rákosy, lužní louky, pak další rákos a bařička. Tu a tam se objeví pruh otevřené vody, a když se člověk pozorně podívá, zahlédne u orobinců divoké kachny, želvy... a tamhle je vlhovec.

Poklepu Chrisovi na koleno a ukážu prstem.

„Co je?“ zakřičí.

„Vlhovec!“

Něco řekne, ale já ho neslyším. „Cože?“ zahulákám.

Chytí mě zezadu za helmu a nahlas mi oznámí: „Těch už jsem viděl spousty, tati!“

„Aha!“ zařvu a přikývnu. Když je vám jedenáct, tak na vás vlhovci moc velký dojem nedělají.

Na to musíte být starší. Mně se tu vracejí staré vzpomínky, které on nemá. Vybavují se mi chladná rána, kdy listy bařičky zhnědly a rákosy se klátily v severozápadním větru. Tehdy se stejný pronikavý pach zvedal z bahna, když jsme se v holínkách po pás brodili na stanoviště a čekali, až vyjde slunce a začne kachní sezóna. Vzpomínám taky na zimy, kdy byly močály zamrzlé a pusté, já se procházel po zasněženém

ledě mezi uschlými rákosy a kolem nebylo nic než šedá obloha, suchá tráva a chlad. Vlhovci už tehdy odlétli. Ale teď je červenec a oni jsou zpátky, všechno doslova kypí životem a každý čtvereční metr bažin bzučí, vrže, hučí a cvrká a milióny živých tvorů v tomto ohromném společenství prožívají své životy v jakémsi dobrotivém bezčasí.

Když trávíte dovolenou na motorce, vnímáte svět úplně jinak. V autě vždycky sedíte jako v krabici, a protože jste na to zvyklí, nedochází vám, že sledujete jenom další televizní pořad. Je z vás pasivní pozorovatel a svět kolem vás ubíhá unyle jako na obrazovce.

Na motorce žádná obrazovka neexistuje. Jste v přímém kontaktu s tím, co vidíte. Už obraz pouze nesledujete, ale jste přímo v něm a ten pocit bezprostřednosti vám vyráží dech. Beton, který sviští deset centimetrů pod vašimi chodidly, je opravdový. Je to stejný materiál, po kterém denně chodíte, je přímo pod vámi a je tak rozmazaný, že na něj nedokážete zaostřit. Přesto můžete kdykoliv spustit nohu a dotknout se ho – a tenhle pocit si neustále bezprostředně uvědomujete.

Cestujeme s Chrisem do Montany a před námi jedou naši známí. Možná pojedeme ještě dál. Plány máme schválně neurčité, chceme spíš cestovat než někam dojet. Máme prostě dovolenou. Záměrně si vybíráme vedlejší silnice. Nejlepší jsou asfaltové okresky, potom jsou na řadě silnice první třídy. Nejhorší jsou dálnice. Chceme si volného času pořádně užít, a proto klademe důraz spíš na „užít si“ než na „čas“. Když takto změníte úhel pohledu, změní se i celý váš postoj. Jízda po klikaté silnici v kopcích trvá sice déle, ale je mnohem zábavnější, protože se na motorce nakláníte do zatáček a neháže to s vámi ze strany na stranu jako v nějaké krabici. Cesty, kde nikdo nejezdí, jsou příjemnější, ale i bezpečnější. Cesty bez motorestů a billboardů jsou lepší: lesíky, louky, ovocné sady a trávníky tu sahají skoro až ke krajnici, děti vám mávají a lidi na verandách zvedají oči, kdože to jede kolem, a když zastavíte a zeptáte se jich na cestu nebo na informace, odpověď je zpravidla delší, než potřebujete, a lidi se vás ptají, odkud jste a jak dlouho už cestujete.

Takové okresky jsme s manželkou a kamarády začali brázdít před několika lety. Jednou za čas jsme po nich přejeli, jen tak pro změnu, nebo abychom si zkrátili cestu k další hlavní silnici, a krajina byla pokaždé nádherná. Když jsme pak sjížděli na hlavní tah, byli jsme uvolnění a veselí. Udělali jsme to takhle několikrát, než jsme si uvědomili, co nám mělo být jasné už dávno: tyhle cesty se od těch hlavních opravdu liší. Životní tempo a vůbec mentalita zdejších lidí je jiná. Nikam se neženou. Nemají tolik naspěch, aby nemohli být zdvořilí. O prožívání „tady

a teď“ vědí všechno. To jenom ti druzí, kteří se před lety přestěhovali do města, a jejich ztracené děti na to skoro zapomněli. Tenhle objev stál vážně za to.

Proč nám to ale trvalo tak dlouho? Měli jsme ty cesty před očima, a přesto jsme je neviděli. Nebo jsme spíš byli naučení, abychom je neviděli. Možná jsme uvěřili té habaďuře, že opravdový život tepe ve velkoměstě a že na venkově dávají lišky dobrou noc. Bylo to zvláštní. Pravda vám zaklepe na dveře a vy jí řeknete: „Neotravuj, hledám pravdu,“ a ona tedy odejde. Je to zvláštní.

Když jsme ale jednou po těch cestách začali jezdit, už nás od nich nemohlo nic odradit. Trávili jsme na nich víkendy, večery i dovolené. Stali se z nás zarytí okreskomilové a zjistili jsme, že pořád ještě o cestování nevíme všechno.

Naučili jsme se například, jak dobré silnice rozeznat na mapě. Pokud se cesta klikatí, je to dobře. To znamená kopce. Jestliže ale jde o hlavní tah z malého města do velkoměsta, pozor na něj. Nejlepší cesty vedou z jednoho zapadákov do druhého a vždycky někde opodál leží větší silnice, po které se tam dostanete rychleji. Pokud jedete z velkého města na severovýchod, nikdy nejezděte příliš dlouho přímou cestou. Na předměstí zahněte na sever, pak na východ, pak zase na sever a za chvíli budete na vedlejší silnici, kterou používají jenom místní.

Nejdůležitější je neztratit se. Protože po těchto cestách jezdí jen místní, kteří je znají z paměti, nikdo si nestěžuje, když nejsou odbočky značené. Často taky nejsou. A pokud značené jsou, bývá to malá cedule, která se nenápadně krčí v houští, a tím to hasne. Na okreskách vám nikdo nic neřekne dvakrát. Pokud tu značku v křoví přehlédnete, je to váš problém, ne jejich. Navíc zjistíte, že v automapách jsou tyhle cesty často zakreslené dost nepřesně. Někdy se proto vaše „okreska“ promění v polní cestu se dvěma vyjetými koleji, pak v cestu s jednou kolejí, až se nakonec rozplyne v pastvině. Taky můžete skončit u někoho na dvoře.

Proto se řídíme hlavně odhadem a cestu hledáme podle nejrůznějších náznaků. Pro případ, že by bylo pod mrakem a my se nemohli řídit podle slunce, nosím v kapse kompas a na speciálním držáku na nádrži mám posazenou mapu, takže pořád vidím, kolik kilometrů jsme ujeli od poslední křižovatky a na co si mám dávat pozor. Když máme takové pomůcky a nikam zvlášť nespěcháme, funguje to výborně – máme tak Ameriku skoro jen pro sebe.

O víkendech při Svátku práce a Dni obětí války jezdíváme po takových cestách celé hodiny a nikde nepotkáme ani živáčka. Pak pře-

jedeme nad dálnicí a vidíme auta, jak se tísní v hustých řadách od obzoru k obzoru. Uvnitř se kaboní tváře. Na zadním sedadle brečí děti. Vždycky mě napadá, že bych jim strašně rád něco řekl, ale oni se mračí a nejspíš hodně pospíchají, takže to není možné...

Viděl jsem ty močály tisíckrát, ale pokaždé je to pro mě nový zážitek. Říkat o nich, že jsou dobrotivé, není na místě. Stejně tak o nich můžete prohlásit, že jsou kruté a beze smyslu, a bude to taky pravda, jenže realita překonává všechny polovičaté představy. Hele! Nad rákosem víří ohromné hejno vlhvců, které z hnízd vyplašil hluk motorky. Plácnu Chrise přes koleno podruhé... a pak si vzpomenu, že je už viděl.

„Co je?“ zakřičí.

„Ale nic.“

„No tak co?“

„Já jenom, jestli jsi nepadl,“ zakřičím a dál už mlčíme.

Na motorce se za jízdy moc povídat nedá, ledaže byste se vyžívali v hulákání. Místo toho si všímáte věci kolem sebe a přemýšlíte o nich. Přemítáte nad tím, co vidíte a slyšíte, nad počasím a vzpomínkami, nad motorkou i krajinou, kterou zrovna projíždíte. Klidně a pořádně nad tím vším přemýšlíte, nic na vás netlačí, a proto vás ani nenapadne, že byste ztráceli čas.

Proto bych chtěl daný čas využít k tomu, abych promluvil o věcech, které mě občas napadají. Většinou tak strašně pospícháme, že ani nemáme moc příležitostí k hovoru. Výsledkem je pak plytká každodenní monotónnost; člověk se po letech zamyslí, kam se všechn ten čas vlastně poděl, a zalituje, že už je pryč. Když teď konečně trochu času máme a uvědomujeme si to, rád bych ho využil k tomu, abych podrobněji probral otázky, které mi připadají důležité.

Chci se pustit do takové osvětové přednášky – nenapadá mě nic jiného než staré slovo indiánského původu: *šotóква*. Dříve se tak označovaly putovní přednášky pořádané ve stanech, které jezdily po Americe od města k městu. Stejnou Amerikou, kterou teď projíždíme my, cestovaly tyhle starosvětské veřejné rozmluvy na pokračování a kladly si za cíl posluchače poučit a pobavit, pozvednout jejich mysl a hlásat myšlenky kultury a osvěty. Tyto přednášky pak vytlačilo rychlejší rádio, kino a televize, a já mám dojem, že to nebyla až tak změna k lepšímu. Možná právě proto řeka našeho národního vědomí proudí v dnešní době rychleji a rozlévá se do větší šíře, ale nejde příliš do hloubky. Stará koryta jí už nestačí a při hledání nových jako by podél břehů šířila poušť a zkázu. V této šotókvě nechci razit žádná nová

řečiště, chci se zarýt hlouběji do starých koryt, která zanesly nánosy vyčpělých myšlenek a příliš často opakovaných klišé. Otázka „Co je nového?“ je sice zajímavá a může nám neustále rozšiřovat obzory, avšak pokud se nebudeme ptát na nic jiného, výsledkem bude jen nekonečná přehlídka hloupostí a malicherností – další nánosy zítřka. Já se chci naopak zabývat otázkou „Co je nejlepší?“ Ta se zarývá víc do hloubky než do šířky a odpovědi na ni obvykle odplavují nánosy dál po proudu. V historii lidstva existovaly doby, kdy byla myšlenková koryta až příliš hluboká a kdy žádná změna nebyla možná. Nedělo se tedy vůbec nic nového a to „nejlepší“ bylo stanoveno dogmatem. Dnes je však situace jiná. Zdá se, jako by proud našeho společného vědomí podemílal své vlastní břehy, ztrácel ústřední směr a smysl, zaplavoval nížiny a odděloval od sebe výšiny. Přitom však nemá žádný zvláštní cíl, pouze se vlastní vnitřní setrvačností valí nehospodárně vpřed. Nastal čas prohloubit stará řečiště.

Naši známí, John Sutherland a jeho žena Sylvie, zastavili na odpočívadle. Musíme se trochu protáhnout. Když parkuju vedle nich, Sylvie si právě sundává helmu a protřepává vlasy, zatímco John staví svého bavoráka na stojan. Nepadne ani slovo. Už jsme spolu byli na tolika výletech, že poznáme na první pohled, jak se ti druzí cítí. Teď jenom mlčíme a díváme se kolem sebe.

Takhle brzo ráno u laviček nikdo není. Máme to tu celé jenom pro sebe. John přejde po trávníku k litinové pumpě a začne pumpovat, aby se napil. Chris se loudá mezi stromy přes travnatý pahorek až k potůčku. Já se jenom rozhlížím.

Po chvíli se Sylvie posadí na dřevěnou lavičku a natáhne si nohy, zvedá jednu po druhé a pořád hledí do země. Dlouhé mlčení u ní znamená smutek, tak se jí na to zeptám. Podívá se na mě a pak zase zaboří zrak do země.

„Viděls ty lidi v autech, jak jeli opačným směrem? První byl strašně smutnej, ten další vypadal úplně stejně a tak to šlo dál a dál. Všichni měli úplně stejnej výraz.“

„Jeli prostě do práce.“

Má dobrý postřeh, ale nic nepřirozeného na tom nebylo. „Vždyť to znáš. Jedeš v pondělí ráno do práce a napůl ještě spíš. Kdo se v takovou chvíli usmívá?“

„Ale když oni vypadali tak zoufale,“ odvětlí ona. „Jako by byli všichni mrtví. Bylo to jak pohřební průvod.“ Spustí obě nohy na zem a ne-zvedá je.

Chápu, co chce říct, ale z logického hlediska to nikam nevede. Člověk pracuje, aby se uživil, a přesně tohle oni dělají. „Já jsem se díval na močály,“ prohlásím.

Po chvíli se na mě podívá a zeptá se: „A cos viděl?“

„Velké hejno vlhoveců. Zničehonic vylítli do vzduchu, když jsme projžděli kolem.“

„Mhm.“

„Měl jsem z toho radost. Když jsem je viděl, něco mi to připomnělo, znáš to.“

Na chvíli se zamyslí a pak se usměje, za zády hlubokou zeleň stromů. Rozumí tomu svéráznému jazyku, který nemá se slovy nic společného. Je jako dcera.

„Jo, jsou krásný,“ řekne.

„Možná je ještě uvidíme.“

„Budu se dívat.“

John se vrátí a kontroluje výstroj na motorce. Srovná nějaké popruhy, pak rozezne jednu brašnu a začne se v ní přehrabovat. Vyskládá pár věcí na zem. „Až budeš potřebovat špagát, klidně si řekni,“ prohlásí. „Ježišmarjá, já ho mám tak pětkrát víc, než je zdrávo.“

„Zatím ne, díky,“ odpovím.

„A sirky?“ ptá se a pořád kramaří v brašně. „Opalovací krém, hřebeny, tkaničky do bot... cože? Na co s sebou táhneme tkaničky do bot?“

„Nezačíněj zase,“ řekne Sylvie. Podívají se na sebe ledovým pohledem a pak se oba zahledí na mě.

„Tkaničky se můžou kdykoliv přetrhnout,“ pronesu vážně. Usmějou se, ale ne jeden na druhého.

Za chvíli se objeví Chris, takže můžeme vyjet. Než se připraví a nasedne, ti dva už odjíždějí a Sylvie nám mává. Vyrážíme znovu na cestu a já se dívám, jak druhá motorka mizí v dálce.

K šotókvě, kterou chci na tomto výletě přednést, mě před mnoha měsíci inspirovali tihle dva. Možná má něco společného s jistým disharmonickým podtónem v jejich vztahu, i když si tím nejsem úplně jistý.

Určitě neshody jsou myslím dost běžné v každém manželství, ale v jejich případě je to zřejmě vážnější. Aspoň mi to tak připadá.

Přítom u nich nejde o konflikt osobností – vězí to v něčem jiném. Ani jeden z nich za to nemůže, ani jeden z nich pro to nemá řešení, a já nejspíš také ne. Jenom o tom tak přemýšlím.

Začalo mi to vrtat hlavou v okamžiku, kdy jsme se s Johnem neshodli na jedné drobnosti. Šlo o to, nakolik by se měl člověk starat o údržbu

svého motocyklu. Přejde mi normální a přirozené, že používám manuál a sadu náradí, která byla v ceně, a sám si pak motorku seřizuju a opravuju. John to odmítá. Raději nechá opravy na kvalifikovaném mechanikovi, který všechno udělá správně. Ani jeden pohled není ničím výjimečný a tenhle drobný názorový rozdíl by nikdy nenarostl do takových obřích rozměrů, kdybychom spolu netrávili na motorkách tolik času, kdybychom nevysedávali u piva v zapadlých motorestech a nepovídali si o všem možném. Obvykle mluvíme o věcech, o kterých jsme přemýšleli během těch pár desítek minut od poslední zastávky. Pokud se bavíme o cestě nebo o počasí, o lidech, starých vzpomínkách nebo o zprávách v novinách, rozhovor se přirozeně a příjemně odvíjí. Ale kdykoliv jsem dumal nad tím, jak se motorka chová, a začal o tom pak u stolu mluvit, konverzaci jako když sekerou utne. Už se nikam neposune. Nastává ticho a zlom. Jako když dva staří kamarádi, jeden katolík a druhý protestant, popíjejí pívko a dobře se baví, když vtom přijde řeč na kontrolu porodnosti. A je po zábavě.

Když se vám přihodí něco takového, jako byste objevili zub, ze kterého vypadla plomba. Už ho nenecháte na pokoji, musíte do něj šťou rat, dloubat a osahávat ho jazykem. Nemůžete na něj přestat myslet – ne že by vás to bavilo, ale máte teď brouka v hlavě a nemůžete se ho prostě zbavit. Čím víc do tématu údržby motocyklu vrtám a štourám, tím je John podrážděnější, a já pak samozřejmě musím vrtat a tlačit ještě víc. Nedělám to schválně, abych ho naštvál, ale protože se mi zdá, že za jeho rozčilením vězí něco hlubšího, co není pod povrchem věci na první pohled vidět.

Když mluvíte o kontrole porodnosti, debata se zasekne proto, že se nehádáte jen o větší nebo menší počet narozených dětí. To je jenom slupka. Pod povrchem se totiž skrývá konflikt víry; na jedné straně stojí víra v empirické sociální plánování a na straně druhé víra v Boží autoritu zjevenou v učení katolické církve. Můžete praktické výhody plánovaného rodičovství dokazovat tak dlouho, až začnete sám sebe nudit, a nikam to nepovede, protože váš protivník nesouhlasí s předpokladem, že všechno, co je pro společnost praktické, je dobré samo o sobě. Dobré věci podle něj vyvstávají z jiných zdrojů, kterých si váží stejně – nebo ještě víc – než praktických společenských dopadů.

S Johnem je to stejné. Mohl bych mu o praktickém významu a výhodách údržby motocyklu kázat až do ochraptění, a na něj by to neudělalo sebemenší dojem. Po dvou větách na toto téma se mu v očích objeví skelný pohled. Pak převede hovor jinam nebo se prostě začne dívat stranou. Nechce o tom ani slyšet.

Sylvie na to má úplně stejný názor jako on. Ve skutečnosti je ještě důraznější. „To je ale něco úplně jinýho,“ říká, když má přemýšlivou náladu, a „To jsou pěkný kecý,“ když ji nemá. Oni tomu nechtějí rozumět. Nechtějí o tom ani slyšet. A čím víc se snažím přijít na kloub záhadě, proč mě spravování motorky baví a proč to oni nenávidí, tím víc mi odpověď prokluzuje mezi prsty. Kořeny toho původně drobného názorového rozdílu zřejmě leží mnohem hlouběji.

Neschopnost v úvahu nepřipadá – oba jsou velice bystří. Mohli by se naučit motorku seřítit za hodinu a půl, kdyby se dostatečně soustředili, a ušetřili by tak spoustu peněz, času i starostí, protože by se jim to mnohonásobně vrátilo. Oni to vědí. Nebo možná ne. Nevím, nikdy se jich na to neptám. Chci, abychom spolu dobře vycházeli.

Ale vzpomínám si, jak jsem jednou před barem v Savage v Minnesotě málem vyletěl z kůže. Ten den bylo neuvěřitelné horko, seděli jsme v baru asi hodinu, a když jsme vyšli ven, byly motorky tak rozpálené, že se na ně skoro nedalo nasednout. Nastartoval jsem a chystám se vyrazit, zatímco John svoji motorku zuřivě nakopává. Ucítím benzín, jako by za rohem stála rafinérka. Řeknu mu to a doufám, že mu dojde, že má přechlastaný motor.

„No jo, taky to cítím,“ opáčí a dál prudce sešlapuje nakopávačku. Snaží se motor nahodit, dupe na to jako o život a já nemám, co bych k tomu dodal. Nakonec se mu pot po tvářích doslova lije. Je opravdu udýchaný a na další pokusy už nemá sílu. Poradím mu, aby vyndal svíčky, osušil je a taky nechal vyvětrat válce. Mezitím si dáme ještě jedno pivo.

To snad ne! Přece po něm nemůžu chtít, aby se s tím takhle babral.

„Jak babral?“

„Nechce se mi vyndávat nářadí a mazat se s tím. Nevidím jedinej důvod, proč by to nemělo chytnout. Je to úplně nová mašina a já dělám všechno přesně podle návodu. Hele, sytič je naplno, přesně jak má bejt.“

„Ty máš sytič *naplno*?!“

„Tak to bylo v manuálu.“

„Ale to se dělá, jen když je studený motor!“

„Vždyť jsme byli uvnitř nejmíň půl hodiny,“ opáčí.

Tohle mě úplně dorazí. „Ale dneska je horko, Johne. Za půl hodiny ti motor nevychladne ani v zimě.“

Poškrábe se na hlavě. „Tak proč to tam teda nenapíšou?“ Zatáhne sytič a motor na druhé nakopnutí chytne. „A je to,“ prohlásí zvesela.

Hned druhý den jsme se vydali do stejných míst a stalo se mu to

zas. Tentokrát jsem se zařekl, že vůbec neotevřu pusu, a když na mě žena naléhala, abych mu šel pomoci, zavrtěl jsem hlavou. Řekl jsem jí, že dokud John nebude chtít opravdu pomoci, tak ho moje rady jenom naštvou. Šli jsme si tedy sednout do stínu a čekali jsme.

Všiml jsem si, že když dupal na nakopávačku, choval se k Sylvii nadmíru zdvořile, což znamenalo, že uvnitř zuří, a ona po nás mezitím házela utrápené pohledy. Kdyby se mě na cokoliv zeptal, okamžitě bych mu se vším pomohl, ale on se nezeptal. Trvalo mu nejmíň čtvrt hodiny, než motorka chytla.

Později jsme pili pivo u jezera Minnetonka a všichni u stolu mluvili jeden přes druhého, jenom John mlčel. Vřelo to v něm jako v papiňáku. Pořád to v sobě dusil. Nakonec začal mluvit, asi aby upustil trochu páry: „Víš... když ji nemůžu nastartovat, úplně mě to... prostě v duchu zuřím jako čert. Napadají mě úplně paranoidní myšlenky.“ Nejspíš se tím trochu uvolnil, a dodal: „Měli na skladě poslední kus, a to byl tenhle ten vergl. Nevěděli, co s ním, jestli ho mají poslat zpátky do fabriky nebo prodat do starýho železa... a pak na poslední chvíli zahlídli mě, jak vcházím do dveří, osmnáct set doláčů v kapse. Došlo jim, že mají po problémech.“

Monotónním hlasem jsem mu zopakoval svůj názor, že by si měl motorku seřizovat sám, a on se mě opravdu snažil poslouchat. Někdy se vážně snaží. Potom se ale znovu zasekl, šel nám všem k baru koupit pítí a už jsme se k tomu nevrátili.

Není tvrdohlavý, omezený, líný, ani hloupý. Nedalo se to jednoduše vysvětlit. Ve vzduchu tedy zůstal viset otazník – bylo to jako hádanka, kterou nakonec vzdáte, protože nemá cenu chodit jako pešek okolo a marně hledat odpověď.

Napadlo mě, jestli to náhodou nejsem já, kdo má takové divné názory, ale zjistil jsem, že ne. Většina motorkářů, kteří hodně jezdí, si své motorky umí seřadit sama. Majitelé aut se v motoru obvykle nehrabou, protože každé trochu větší město má autoservis s drahými hydraulickými zvedáky, speciálním nářadím a diagnostikou, jakou si běžný řidič nemůže dovolit. Motor u auta je navíc složitější a hůř přístupný než u motorky, takže je daleko rozumnější nechat ho opravit v servisu. Ale pokud jde o Johnovu motorku, což je BMW R60, vsadím se, že odsud až do Salt Lake City na ni nenajde mechanika. Jestli mu vyhoří kontakty nebo odejdou svíčky, cesta pro něj skončila. Víím, že s sebou nevezve náhradní kontakty, vždyť ani neví, co to je. Pokud mu motorka vypoví službu na západě Jižní Dakoty nebo v Montaně, nevím, co si počne. Možná ji prodá Indiánům. Teď víím ale přesně, co se mu honí hlavou.

Usilovně se snaží na takovou možnost vůbec nemyslet. Bavoráky jsou proslulé tím, že vám na cestě nekleknou, a právě na to John sází.

Říkal jsem si, že třeba mají Sutherlandovi takový zvláštní přístup jenom k motorkám, ale později jsem přišel na to, že se to týká i jiných věcí... Když jsem u nich jednou ráno čekal v kuchyni, až se připraví na cestu, všiml jsem si, že jim kape kohoutek u dřezu. Vzpomněl jsem si, že kapal, už když jsem tam byl posledně, a že vlastně kape od nepaměti. Něco jsem k tomu poznamenal a John řekl, že se tam pokoušel dát nové těsnění, ale že to nefungovalo. Nic jiného neřekl, a tím pro něj celá záležitost zřejmě skončila. Když se pokusíte spravit kapající kohoutek a ono se vám to nepodaří, musíte se s ním prostě naučit žít.

Napadlo mě, jestli jim to věčné kap-kap-kapání neleze náhodou na nervy, když ho musí poslouchat celé dny, týdny a roky, ale nepozoroval jsem, že by je to nějak rozčilovalo nebo trápilo. Došel jsem tedy k závěru, že je takové věci jako kapající kohoutky prostě neštvou. Některým lidem to zkrátka nevadí.

Už ani nevím, proč jsem vlastně změnil názor... Jednoho dne jsem to zničehonic vycítil. Možná za to mohla jemná změna v Sylviině náladě pokaždé, když se snažila mluvit a kapání se ozývalo obzvlášť hlasitě. Má velice tichý hlas. Když se jednou snažila mluvit i přes to kapání a do kuchyně vrazily děti a skočily jí do řeči, neudržela se a rozkřikla se na ně. Možná by se tolik nerozzlobila, kdyby ji kohoutek nerušil. Vybuchla kvůli tomu kapání a dětskému povyku zároveň. Tehdy mě ale opravdu zarazilo, že nespádá vinu na nespravený kohoutek a že ji na něj *úmyslně* nespádá. Ona ho vůbec neignorovala! Měla na něj vztek a dusila ho v sobě – ten zatracený kohoutek ji přiváděl k šílenství! Ale z neznámého důvodu to nemohla přiznat.

Proč by měl v sobě člověk dusit vztek na nefunkční kohoutek? divil jsem se.

Pak se mi nad hlavou rozsvítila žárovíčka, všechno do sebe i s údržbou motocyklu krásně zapadlo a já si pomyslel: No jasně!

Tady nejde o údržbu motocyklu, ani o kohoutek. Oni se nedokážou smířit s technikou jako takovou. Pak do sebe začaly zapadat i další věci a já už věděl, v čem je zakopaný pes. Jak Sylvii lezl na nervy jeden známý, který tvrdil, že programování je „tvůrčí práce“. Vzpomněl jsem si na všechny ty jejich kresby, malby a fotografie, na kterých nebyla jediná technická věc. Samozřejmě, že se na ten kohoutek nerozčílí, napadlo mě. Přechodný vztek na něco, co z hloubi duše a dlouhodobě nenávidíte, v sobě totiž vždycky potlačíte. Samozřejmě, že John pokaždé vypne, když se objeví téma opravy motocyklu, i když je jasné, že tím trpí. Mluví

se totiž o technice. No jasně, je to jasné jak facka. Když si to uvědomíte, je to vlastně strašně jednoduché. Utíkají před technikou do přírody, kde je čerstvý vzduch a kde svítí sluníčko – to je pro ně hlavní důvod, proč na motorce vyjíždějí z města. Když pak přivedu na techniku řeč na místě, kde jí už podle svého názoru konečně unikli, oba je to úplně srazí k zemi. Proto se rozhovor vždycky zlomí a zamrzne, když na tohle téma přijde řeč.

Zapadá do toho víc věcí. Čas od času se oba rozmrzele a pokud možno co nejstručněji zmíní o „tom“ nebo o „tom všem“, jako třeba ve větě „Nedá se tomu uniknout.“ Když jsem se zeptal: „A čemu vlastně?“, odpověď většinou zněla: „Tomu všemu,“ „Jak je to všechno nalinkováno,“ nebo dokonce „Systému.“ Sylvie jednou na svou obranu prohlásila: „Ty se s tím vyrovnat dokážeš,“ což mi tehdy sice strašně polichotilo, ale styděl jsem se zeptat, co „to“ vlastně je, a nepřestal jsem si s tím lámat hlavu. Myslel jsem, že to bude něco záhadnějšího než obyčejná technika. Ale teď je mi jasné, že „to“ opravdu byla hlavně, ne-li výhradně, technika. I když ani to není úplně pravda. „To“ je jakási síla, ze které se technika rodí, je to něco neurčitého, ale rozhodně nelidského, neživého, před čím prchají, ale čemu nemůžou uniknout. Líčím to tu příliš neobratně, ale bez těch silných výrazů a přesné definice to podstatu problému zhruba vyjadřuje. Existují lidé, kteří technice rozumí a kteří jí ovládají, ale to jsou technokrati, kteří svoji práci popisují nelidským jazykem. Pořád jenom melou o součástech a vztazích mezi věcmi, o kterých člověk v životě neslyšel, a vůbec to nedává smysl, i když to slyšíte poněkolkáté. A ta jejich obludná mašinerie dál polyká půdu a znečišťuje vzduch i jezera, není možné se jí postavit na odpor a jen stěží se jí dá uniknout.

K takovému postoji není těžké dospět. Zajděte si v nějakém velkém městě do průmyslové čtvrti a rozhlédněte se kolem sebe – všude samá technika. Chrání ji vysoké ploty s ostnatým drátem, zamčená vrata a nápisy NEVSTUPOVAT, za nimi se ve špinavém oparu rýsují podivné, šeredné obrysy z kovu a cihel, jejichž účel je vám neznámý a jejichž pány nikdy nespátíte. Nechápete, k čemu to je, nikdo vám neřekne, proč tam ty budovy stojí, a tak cítíte jen odcizení a chlad, jako byste tam nepatřili. Ten, kdo to všechno vlastní a kdo tomu rozumí, nechce, abyste se motali kolem. Celá tahle technika z vás tak trochu udělala cizince ve vlastní zemi. Už jen z toho, jak záhadně na první pohled vypadá, vytušíte vzkaz: „Vypadni odsud.“ Víte, že někde pro to všechno existuje vysvětlení a že technika lidstvu nepochybně přináší nějaký ne-

přímý užitek, ale před sebou vidíte něco jiného: nápisy NEVSTUPOVAT a CIZÍM VSTUP ZAKÁZÁN. Nevidíte nic, co by sloužilo lidem, naopak vidíte lidi, kteří jako mravenci slouží těm podivným, nepochopitelným monštrům. Napadne vás: I kdybych do toho patřil, i kdybych tu nebyl cizincem, byl by ze mě jenom další mravenec, který by téhle mašinérii sloužil. Takže nakonec ve vás zvítězí nepřátelství, což je podle mě onen prazáklad, který leží pod jinak nevysvětlitelným chováním Johna a Sylvie. Všechno, v čem se objevují ventily, hřídele a francouzáky, je součástí onoho oddlištěného světa, o kterém vůbec nechťejí uvažovat. Nechťejí se s tím špinit.

Pokud je to tak, nejsou v tom sami. Nepochybně se v téhle věci řídí svými opravdovými pocity a nesnaží se nikoho napodobovat. Ale spousta dalších lidí se chová stejně, aniž by někoho napodobovali, a mají na techniku podobný názor. Když je pak začnete vnímat jako skupinu, jak to dělají novináři, vyvstane před vámi iluze masového antitechnického hnutí. Celé tohle antitechnické levicové křídlo se vyrohuje zdánlivě odnikud a křičí: „Zastavte techniku. Dejte ji někam pryč, my ji tady nechceme.“ Lidi ještě pořád drží na uzdě řídká pavučina logiky, která jim říká, že bez továren by přišli o práci a svoji životní úroveň. Ale v člověku dřímají síly mocnější než logika – jsou v něm odjakživa. A pokud ve své nenávisti vůči technice dostatečně zesílí, můžou tu pavučinu protrhnout.

Lidi, kteří brojí proti technice a proti systému, strkáme stereotypně do jednoho pytle jako „hipíky“ nebo „beatniky“ a budeme je tam strkat i nadále. Ale tím, že pro jednotlivce vymyslíte novou škatulku, z nich ještě stádo neuděláte. John a Sylvie nejsou žádné ovce a není taková ani většina lidí, kteří krácejí stejnou cestou. Zdá se, že se bouří právě proti tomu, být součástí stáda. Mají pocit, že technika jde ruku v ruce se silami, které se z nich snaží udělat ovce, a to se jim nelíbí. Prozatím se uchylují k pasivní rezistenci a při každé možné příležitosti utíkají do přírody a tak podobně, ale tahle pasivita nemusí trvat věčně.

Nesouhlasím s nimi, pokud jde o údržbu motocyklu, ale není to proto, že bych neměl pro jejich antitechnické pocity pochopení. Domnívám se totiž, že když před technikou utíkají nebo ji nenávidí, stojí tak sami proti sobě. Buddha, božská podstata, spočívá stejně spokojeně v obvodech počítače nebo převodovce motocyklu jako na vrcholku hory či v korunních plátcích květiny. Myslet si něco jiného znamená ponižovat Buddhu – a tudíž ponižovat sama sebe. Právě toto chci probrat ve své šotókvě.

Močály už máme za sebou, ale ve vzduchu je pořád takové vlhko, že se můžete podívat přímo do žlutého kotoučku slunce, jako by byl na obloze kouř nebo smog. Ale teď jsme v zelené venkovské krajině, farmy jsou tu čisté a bílé, jako ze škatulky. A žádný kouř ani smog tu není.

2

Cesta se vine a klikatí... občas zastavíme, abychom si odpočali, nabědváme se, nezávazně tlacháme a pomalu si zvykáme na dlouhou cestu. Nastupující odpolední únava vyvažuje vzrušení z prvního dne. Postupujeme vytrvale kupředu, ani rychle, ani pomalu.

Začal foukat boční jihozápadní vítr a motorka se opírá do poryvů, zdánlivě sama od sebe, aby vyrovnala jejich odpor. Už chvíli mám z téhle silnice podivný pocit nebo předtuchu, jako by nás někdo pozoroval nebo jel za námi. Ale vpředu není jediné auto a v zrcátku vidím kus za sebou jen Johna a Sylvii.

Ještě nejsme v Dakotách, ale široké lány naznačují, že se k nim blížíme. Na některých polích se jako na hladině oceánu houpou dlouhé vlny modrých kvítků lnu. Křivka kopců je rozmáchlejší než dřív a dominuje všemu kolem nás, až na oblohu, která je ještě rozlehlejší. Statky v dálce jsou tak malé, že je sotva vidíme. Krajina se začíná otevírat.

Mezi Středozápadními a Velkými pláněmi neexistuje žádná ostrá hranice. Scenérie se mění postupně, že si to ani neuvědomíte – jako když vyplujete na moře z lehce zčeřeného přístavu, všimnete si, že se vlny začaly více vzdouvat, otočíte se a zjistíte, že vám pevnina zmizela z dohledu. Ubylo tu stromů a já si najednou uvědomím, že to nejsou původní druhy. Lidi si je sem přivezli a nasázeli kolem domů a v alejích mezi poli, aby tam lámaly vítr. Ale jinak nikde žádný podrost ani semenáčky – jenom tráva, občas polní kvítí a plevel, ale hlavně tráva. Jsme v travnaté krajině. Dorazili jsme na prérii.

Mám dojem, že nikdo z nás úplně nechápe, jaké ty čtyři červencové dny na prériích vlastně budou. Když přes ně člověk jede autem, vzpomíná si vždycky jen na velkou placku, obrovskou prázdnou krajinu, kam až oko dohlédne, a naprostou jednotvárnost a nudu. Jedete celé hodiny a jako byste stáli na místě, přemýšlíte, jak dlouho to ještě bude trvat, než se na cestě objeví zatáčka, než se v krajině, která se táhne od obzoru k obzoru, něco změní.

John měl strach, že Sylvie tak náročnou cestu nezvládne, a navrhoval, aby za námi do Billingsu v Montaně přiletěla. Spolu se Sylvií jsem mu to však rozmluvil. Tvrdil jsem, že tělesná námaha člověku vadí jen tehdy, když má špatnou náladu. Pak se totiž upne na cokoliv, co je mu nepříjemné, a prohlásí to za příčinu. Ale při správné náladě na tělesných útrapách příliš nezáleží. Když jsem přemýšlel o Sylviiných náladách a pocitech, nedokázal jsem si představit, že by si mohla stěžovat.

Když navíc přiletíte do Skalistých hor letadlem, spatříte je v určitém kontextu, jako krásnou krajinu. Když tam ale dorazíte po několika dnech tvrdé jízdy přes prerie, vnímáte je jinak – jako cíl, jako zemi zaslíbenou. Kdybychom tam my tři, John, Chris a já, dojeli s takovýmhle pocitem a Sylvie by se na ně dívala jako na „pěkné hory“, byli bychom z toho ještě víc rozladění, než když spolu projedeme vyprahlými a jednotvárnými Dakotami. Kromě toho si s ní rád povídám, a myslím tím pádem i na sebe.

Když se rozhlížím po zdejších pláních, v duchu jí říkám: „Vidíš to?... Vidíš?“ a myslím, že to vidí. Doufám, že později na těchhle preriích spatří a ucítí něco, o čem před ostatními nemluvím, protože jsem to už vzdal. Něco tu je, protože tady nic jiného není, a člověk si toho může všimnout, protože tu ostatní věci scházejí. Někdy se zdá, že Sylvii jednotvárnost a nuda života ve městě dost deprimují, a tak mě napadlo, že tady uprostřed nekonečné trávy a věčného větru možná spatří něco, co se člověku někdy zjeví, když jednotvárnost a nudu přijme. Je to tu, ale nedokážu to pojmenovat.

Teď však vidím na obzoru něco jiného, co ostatní zřejmě nevidí. V dále se na jihozápadě – je to vidět jenom z vršku tohoto kopce – rýsuje temná linka. Blíží se bouřka. Tak tohle možná byla ta předtucha. Schválně jsem před tím zavíral oči, ale celou dobu jsem tušil, že při téhle vlhkosti a větru je to víc než pravděpodobné. Škoda, že bude přšet hned první den, ale jak už jsem řekl, na motorce obraz pouze nesledujete – jste přímo v něm. A bouřky k němu rozhodně patří.

Pokud by šlo jen o prudkou přeháňku nebo osamocené bouřkové mračno, mohli bychom je zkusit objet, ale tohle je něco jiného. Ten dlouhý černý pás bez varovných cirů znamená studenou frontu. Studené fronty jsou prudké, a když přicházejí od jihozápadu, bývají nejprudší. Často s sebou přinášejí tornáda. To je pak nejlepší někam zalézt a počkat, dokud se nepřezeneou. Netrvají totiž dlouho a v chladném vzduchu za nimi se pak dobře jede.

Nejhorší jsou teplé fronty, mohou totiž trvat celé dny. Pamatuju si, jak jsme před pár lety jeli s Chrisem na výlet do Kanady a po dvou stech kilometrech nás zničehonic přepadla teplá fronta. Měla nás před ní varovat spousta věcí, ale tehdy jsme si jich nevšimli. Bylo to celé dost hloupé a trapné.

Jeli jsme na malé motorce s výkonem šest a půl koní, měli jsme s sebou příliš mnoho věcí a příliš málo zdravého rozumu. Motorka to proti mírnému čelnímu větru nevytáhla na víc než na sedmdesát, nebyla na takové jízdy dělaná. První večer jsme dojeli k nějakému velkému jezeru v Severních lesích a v průřezu mračen, která pak trvala celou noc, jsme rozbili stan. Zapomněl jsem ale kolem cely vyryt stružku, takže ve dvě v noci nám vrazil do stanu proud vody a zmáčel oba spacáky. Moc jsme toho nenaspali a druhý den ráno jsme byli promočení a otrávení. Myslel jsem, že když prostě pojedeme dál, déšť za chvilku opadne, ale štěstí nám nepřálo. Kolem desáté byla obloha tak černá, že všechna auta měla zapnutá světla. A pak se spustilo hotové peklo.

Měli jsme na sobě ponča, která nám v noci sloužila jako stan. Ta se teď ve větru roztáhla jako plachty a zpomalila nás na padesát kilometrů za hodinu, i když jsme jeli na plný plyn. Na silnici stálo pět centimetrů vody. Všude kolem nás trískaly blesky. Vzpomínám si, jak nás předjíždělo auto a z něj na nás zírala užaslá ženská tvář. Nechá-pala, co v takovém počasí proboha děláme na motorce. A já bych jí to vysvětlit nedokázal.

Motorka zpomalila nejdřív na čtyřicet, pak na třicet. Potom začala vynechávat, pochrchlávat, střílet a prskat, až se sotva plazila rychlostí osm nebo deset kilometrů v hodině. V té chvíli jsme u vykáceného lesa narazili na starou omšelou benzinku a zajeli k ní.

Stejně jako John jsem se tehdy neobtěžoval tím, že bych se o údržbu motocyklu nějak zajímal. Pamatuju si, jak jsem držel pončo nad hlavou, aby na nádrž nepršelo, a houpal motorkou mezi nohama. Zdálo se mi, že to v nádrži šplouchá. Podíval jsem se na svíčky, na kontakty i na karburátor a dupal jsem na nakopávačku, dokud jsem nepadl vyčerpáním.

Zašli jsme dovnitř, kde měli taky výčep a restauraci, a dostali jsme připálený steak. Pak jsem šel ven a zkusil to znovu. Chris se mě pořád vyptával, až mě to začalo štvať, protože nechápal, jak je situace vážná. Nakonec jsem uznal, že to nemá smysl, a vzdal to. Hned mě ten vztek na něj přešel. Co nejopatrněji jsem mu vysvětlil, že máme po výletě – na téhle dovolené už na motorce nikam nepojedeme. Chris navrhl, abych se podíval, jestli nám nedošel benzin, což jsem už před-

tím udělal, anebo abych sehnal mechanika. Ale o tom jsme si mohli nechat zdát – všude kolem byly jen pokácené borovice, křoví a děšť.

Posadil jsem se s Chrisem do trávy u krajnice a poraženecky zíral do houští mezi stromy. Trpělivě jsem mu odpovídal na všechny otázky, až jich začalo postupně ubývat. Potom Chris konečně pochopil, že náš výlet na motorce opravdu skončil, a začal brečet. Myslím, že mu tehdy bylo osm.

Dostopovali jsme zpátky domů, půjčili si přívěsný vozík a připojili ho za auto. Vrátili jsme se pro motorku a odvezli ji domů. Pak jsme se na stejnou cestu vypravili autem. Ale už to nebylo ono a nijak zvlášť nás to nebavilo.

Jednou večer po práci, asi dva týdny po dovolené, jsem rozebral karburátor, abych zjistil, v čem byl problém, ale pořád jsem nemohl na nic přijít. Chtěl jsem ho trochu odmastit, než ho dám zpátky, a otočil jsem palivovým kohoutkem, abych si upustil trochu benzínu. Nevytekla ani kapka – nádrž byla prázdná. Nemohl jsem tomu uvěřit. Ještě teď nad tím kroutím hlavou.

Stokrát jsem se za svoji hloupost v duchu nakopal do zadku a myslím, že to nikdy úplně nepřekousnu. Benzín, co jsem viděl šplouchat v nádrži, musela být rezerva, kterou jsem ale nezapnul. Pořádně jsem to nezkontroloval, protože jsem si myslel, že motor přestal fungovat kvůli dešti. Tehdy jsem ještě nechápal, jak jsou takové zbrklé závěry nerozvážné. Teď sedíme na motorce, která má osmadvacet koní, a já beru její údržbu opravdu vážně.

Zničehonic mě John předjede a dlaní obrácenou dolů mi naznačuje, abych zastavil. Zpomalíme a hledáme místo, kde bychom na šterkové krajnici zastavili. Betonová silnice je na okraji ostrá a šterk se tu dost smeká. Takový manévr se mi ani trochu nelíbí.

Chris se ptá: „Proč zastavujeme?“

„Myslím, že jsme přejezili odbočku,“ říká John.

Otočím se, ale nic nevidím. „Žádnou značku jsem neviděl,“ já na to.

John zavrtí hlavou. „Byla velká jak vrata od stodoly.“

„Opravdu?“

John i Sylvie přikývnu.

John se ke mně nakloní, prohlíží si mapu a ukazuje mi, kde byla naše odbočka a za ní přejezd nad dálnicí. „Tuhle dálnici jsme už přejezili,“ říká. Má pravdu. To je trapné. „Vrátíme se, nebo pojedeme dál?“ zeptám se.

Zamyslí se. „Já myslím, že se vracet nemusíme. Pojedeme prostě dál. Dostaneme se tam tak jako tak.“

Když se teď táhnu za nimi, napadá mě: Jak se mi to jen mohlo stát? Té dálnice jsem si skoro nevšiml. A taky jsem jim zapomněl říct, že jedeme do bouřky. Začínám být trochu nervózní.

Hradba bouřkových mraků je už větší, ale nepřibližuje se tak rychle, jak jsem si původně myslel. To není moc dobré. Když fronta rychle nastoupí, rychle se taky přežene. Když se ale blíží takhle pomalu, můžeme v ní uvíznout na dost dlouhou dobu.

Stáhnou si rukavici zuby a sáhnu na hliníkový kryt motoru. Má správnou teplotu. Ruku na něm sice neudržím dlouho, ale nespálím se. Všechno je, jak má být.

Vzduchem chlazené motory se můžou při velkém přehřátí „zadřít“. Tenhle motor se už jednou zadřel... vlastně se zadřel třikrát. Čas od času motorku zkontroluju, stejně jako bych prohlížel pacienta po infarktu, i když by měl být podle všech příznaků vyléčený.

Když se motor zadře, písty se roztáhnou příliš velkým žárem a stěny válců jsou pro ně najednou moc úzké. Písty se do nich zaseknou – někdy se s nimi dokonce spečou – motor se pak kousne, tím pádem se kousne i zadní kolo a celá motorka jde do smyku. Když se mi to stalo poprvé, málem jsem přeletěl přes řídítka a můj spolujezdec mi skoro seděl na zádech. Asi v padesátce se motor zase uvolnil a rozběhl, ale já jsem zastavil, abych se podíval, co se stalo. Můj spolujezdec se zmožil na jedinou otázku: „Co to prosím tě vyvádíš?“

Pokrčil jsem nechápavě rameny, byl jsem totiž stejně zmatený jako on. Kolem nás svištěla auta a já tam jenom stál a zíral. Motor byl tak rozpálený, že se vzduch kolem něj jen tetelil – cítili jsme, jak z něj sálá žár. Když jsem na něj položil nasliněný prst, zasyčel jako horká žehlička. Jeli jsme tedy pomalu domů a z motoru se teď ozývalo bouchání, což znamenalo, že písty už ve válcích nesedí a motor musí na generálku.

Dovezl jsem motorku do servisu, protože jsem si myslel, že to není natolik důležité, abych se do toho pouštěl sám. Musel bych se naučit všechny ty složité úkony, možná bych si musel objednat i díly a speciální nářadí. Proč bych s tím ztrácel tolik času, když to může udělat někdo za mě, a za kratší dobu – zkrátka jsem se na to díval jako John.

Servisní dílna se od dílen, jaké jsem si pamatoval z dřívějšíka, dost lišila. Místo mechaniků, kteří mi tehdy připadali jako úctyhodní veteráni, tady stáli obyčejní kluci. Na plné pecky tam řvalo rádio, oni se mezi sebou bavili a dělali blbiny a mě si nejspíš vůbec nevšimli. Když se nakonec jeden z nich přiloudal, sotva to bouchání pístů poslechl a hned prohlásil: „No jó, to budou ventily.“

Ventily? Mělo mě hned napadnout, co se bude dít dál.

O dva týdny později jsem jim zaplatil sto čtyřicet dolarů, opatrně motorku v různých nízkých rychlostech zajížděl a pak po patnácti stech kilometrech konečně zatáhl za plyn. Asi ve sto dvaceti se motor zadřel znovu a při padesátce se zase uvolnil, stejně jako poprvé. Když jsem motorku dovezl zpátky do servisu, obvinili mě, že jsem ji pořádně nezajel, ale po dlouhém dohadování přistoupili na to, že se na ni podívají. Udělali jí další generálku a pak ji projeli ve vysoké rychlosti sami.

Tentokrát se zadřela i jim.

Při třetí generálce o dva měsíce později vyměnili válce, osadili karburátory většími hlavními tryskami, zpomalili časování ventilů, aby motor běžel co nejhladčeji, a řekli mi: „Nejezděte s ní moc rychle.“

Motorka byla celá zamaštěná a nešla nastartovat. Zjistil jsem, že jsou odpojené svíčky. Zapojil jsem je a nastartoval. A teď se opravdu ozvaly ventily. Oni je neseřídili. Když jsem je na to upozornil, přišel kluk se špatně nastaveným francouzákem, nasadil ho na šroub u hliníkové krytky ventilu a vši silou zabral. Oba šrouby strhl.

„Doufám, že je máme ještě na skladě,“ řekl.

Přikývl jsem.

Přinesl kladivo a majzlík a začal šrouby odsekávat. Když prorazil první krytku, viděl jsem, jak vráží majzlík přímo do hlavy motoru. Další ranou se úplně minul, praštil kladivem do motoru a uštípl kus ze dvou chladicích žeber.

„Nechte toho,“ řekl jsem slušně. Bylo to jako zlý sen. „Stačí, když mi dáte nějaké nové krytky, a já si ji vezmu tak, jak je.“

Co nejrychleji jsem odtamtud vypadl. S rozhrkanými ventily, strhými šrouby u krytek a motorkou celou umaštěnou jsem ujížděl pryč. Když jsem překročil třicítku, ucítil jsem najednou příšerné otřesy. Zastavil jsem u chodníku a zjistil, že u motoru chybí dva ze čtyř upevňovacích šroubů a u třetího schází matka. Celý motor visel na jednom jediném šroubu. Šroub od napínáku rozvodového řetězu v hlavě taky nebyl, což znamenalo, že by se mohl člověk snažit sebevíc a ventily by stejně neseřídil. Hotová noční můra.

Myšlenku, že by John mohl svěřit svého bavoráka do péče podobných kutilů, jsem před ním ještě nikdy nevyslovil nahlas. Možná bych měl.

Pár týdnů jsem čekal, až se to stane znovu, a pak jsem zjistil, proč se motor zadírá. Mohl za to ulomený čep za pětadvacet centů ve vnitřním

okruhu rozvodu oleje, kvůli kterému se při vysokých rychlostech olej nedostával do hlavy.

Neustále mi vrtá hlavou jedno velké proč, a právě proto se nyní pouštím do téhle šotóvkvy. Proč tu motorku tak zmasakrovali? Tihle lidi před technikou neutíkají jako John a Sylvie, oni se technikou živí. Ale takhle by to nezapackal ani šimpanz. Nebylo v tom nic osobního. Vůbec jsem si to nedokázal vysvětlit. Snažil jsem se v duchu vrátit do servisu, do té noční můry, abych si vzpomněl na všechno, co mohlo takový přístup zapříčinit.

Určitou stopu představovalo rádio. Na práci se nemůžete opravdu pořádně soustředit, když při tom posloucháte rádio. Možná si mysleli, že jejich práce nemá s usilovným přemýšlením nic společného, že stačí jen tak kroutit francouzákem. A když si k tomu pustíte rádio, bude to vlastně příjemnější.

A navíc s tou opravou strašně pospíchali. Všechno jen tak narychlo splácali a už to dál neřešili. Takhle si totiž přijdou na víc peněz – dokud si jednoho dne neuvědomí, že taková práce většinou zabere víc času nebo dopadne hůř.

Ale největší náповědou byl jejich výraz. Jen těžko by se dal popsat. Tvářili se příjemně, srdečně, přátelsky – a nezaujatě. Byli jako diváci. Skoro jako by tam sami před chvílí napochodovali a někdo jim vrazil do ruky francouzák. Vůbec svoji práci neprožívali. Nikdo o sobě neříkal: „Já jsem mechanik.“ Bylo vám jasné, že v pět odpoledne, nebo kdy jim ta osmihodinová směna skončí, se vším seknou a o práci pak ani myšlenkou nezavadí. Snažili se na ni nemyslet už během pracovní doby. Svým způsobem se jim tak dařila stejná věc jako Johnovi a Sylvii – žili s technikou, aniž by se jí jakkoliv zabývali. I když oni se jí vlastně zabývali, ale nekládali do ní nic ze sebe, stáli jakoby stranou, duchem mimo. Technika se jich přímo dotýkala, ale oni nejevili sebemenší zájem.

Nejen že tihle mechanici neobjevili ten zlomený čep, ale nějaký mechanik ho musel kdysi sám urazit, když špatně nasadil boční kryt motoru. Vzpomněl jsem si na slova předchozího majitele motorky. Jeden mechanik se zmínil o tom, jak se kryt těžko montuje zpátky. V tom byl tedy problém. Manuál na to upozorňoval, ale ten mechanik stejně jako ostatní příliš pospíchal nebo ho to vůbec nezajímalo.

Při práci jsem došel k závěru, že stejný nedostatek zájmu je vidět u počítačových příruček, na kterých dělám korektury. Ve zbývajících jedenácti měsících roku se totiž živím psaním a redakcí technických

manuálů. Věděl jsem, že jsou plné chyb, dvojnárodností, opomenutí a informací tak šíleně popletených, že si je musíte přečíst šestkrát, než z nich vůbec něco vyčtete. Ale až teď jsem si uvědomil, že z těch textů je cítit stejná lhostejnost, jakou jsem zaznamenal v servisu. Ty manuály byly naprosto nezúčastněné. Přímo to z nich číselo, v každém jejich řádku byla obsažená stejná myšlenka: „Máte před sebou stroj, který existuje v prostoru a čase nezávisle na všem ostatním ve vesmíru. Nemá k vám žádný vztah, vy nemáte žádný vztah k němu, budete pouze mačkat knoflíky, hlídat napětí v obvodech a dávat pozor na chybová hlášení...“ a tak dále. To je všechno. Ti mechanici postupovali úplně stejně jako manuál nebo jako já, když jsem přivezl motorku do servisu. Všichni jsme byli nezúčastněnými diváky. Tehdy mě napadlo, že neexistuje žádný manuál, který se zabývá *opravdovou* údržbou motocyklu, což je ta nejdůležitější věc ze všech. Dělat svoji práci se zájmem se buďto nepovažuje za důležité, nebo se to bere jako samozřejmost.

Domnívám se, že bychom se měli tomuto problému během našeho výletu více věnovat a podrobněji ho prozkoumat. Snad by nám onen zvláštní rozpor mezi tím, čím člověk je a co člověk dělá, mohl napovědět, co se to v tom zatraceném dvacátém století vlastně pokazilo. Nechci nikam pospíchat, to by byl nezdravý přístup, který je pro dvacáté století typický. Když s něčím pospícháte, znamená to, že vám na tom nezáleží a že se už chcete zabývat jinými věcmi. Chci se jádra problému dobrat pomalu, ale pečlivě a důkladně, a chci využít stejného přístupu, jaký jsem uplatnil těsně předtím, než jsem objevil ten zlomený čep. Byla to totiž otázka přístupu, ničeho jiného.

Zničehonic si uvědomím, že se země narovнала do eukleidovské roviny. Nikde žádný kopec, nikde ani kratina. To znamená, že jsme přijeli do údolí Červené řeky. Brzo budeme v Dakotách.

3

Když vyjedeme z údolí Červené řeky, bouřková mračna už jsou všude kolem nás. Máme je skoro nad hlavou.

V Breckenridge jsme s Johnem probrali situaci a rozhodli se, že pojedeme dál, dokud to jen bude možné.

Nebude to trvat dlouho. Slunce už zapadlo, fouká studený vítr a kolem nás se tyčí hradba šedých mraků v nejrůznějších odstínech.

Je obrovská a drtivá. Zdejší prerie jsou ohromné, ale ta zlověstná šedá masa, která se na nás chystá každou chvíli zřítit, je tak obrovská, až z toho mrazí. Jsme jí vydáni na milost a nemilost. Nemůžeme nijak ovlivnit, kdy a kde nás zavalí. Můžeme jenom sledovat, jak se k nám blíží čím dál víc.

Tam, kde se temně šedé mraky dotkly země a kde bylo před chvílí vidět město s malými domky a vodárenskou věží, nevidíme už vůbec nic. Bouřka nás brzo dohoní. Nevidím nikde žádné známky civilizace, takže nejspíš budeme muset pěkně upalovat.

Dojedu Johna a mávnu rukou kupředu na znamení, abychom zrychlili. Přikývne a přidá plyn. Nechám ho trochu poodjet a pak naberu jeho rychlost. Motor krásně reaguje – sto deset... sto třicet... sto čtyřicet... teď už vítr opravdu cítíme, skláním hlavu, abych snížil odpor... sto čtyřicet pět. Ručička tachometru sebou cuká, ale otáčky se ustálily na devíti tisících... sto padesát kilometrů za hodinu... držíme stejnou rychlost... a řítíme se kupředu. Na krajnici se už nedá zaostřit... sáhnou dopředu a pro jistotu zapnu světlo. Stejně je ho potřeba, tma rychle houstne.

Svištíme po rovné, otevřené krajině, nikde žádné auto, skoro žádné stromy, ale cesta je hladká a čistá a motor ve vysokých otáčkách „krásně přede“, přesně tak, jak má. Stmívá se čím dál víc.

Uhodí blesk a takřka současně zaduní hrom: *Kadumm!* Ten blesk mnou otrásl. Chris se mi opírá hlavou o záda. Padají první varovné kapky deště... v téhle rychlosti bodají jako jehly. Další blesk – *DUMMM!* – ozáří celou zemi... a pak v záři dalšího blesku zahlédnu ten statek... větrný mlýn... bože můj, *on* tady byl!... pustím plyn... tohle je *jeho* cesta... plot a stromy... rychlost klesá na sto deset, pak na sto, na devadesát. Tam ji podržím.

„Proč zpomaluješ?“ křičí Chris.

„Jedeme moc rychle!“

„Ale ne!“

Kývnu, že ano.

Statek a vodárenská věž jsou už za námi, pak se objeví malý odvodňovací příkop a křižovatka, od které vede cesta až k obzoru. Ano... tak to bylo, pomyslím si. Přesně tak to bylo.

„Ujeli nám!“ huláká Chris. „Přidej trochu!“

Zavrtím hlavou.

„Proč ne?“

„Je to nebezpečné!“

„Ale oni nám ujeli!“

„Počkají na nás.“

„Přidej!“

„Ne,“ zavrtím hlavou. Je to jen takový pocit. Ale na motorce svým pocitům důvěřujete, a tak nejedeme víc než devadesát.

Začíná pršet, ale před námi zahlédnu světla městečka... věděl jsem, že tam bude.

Když do městečka dorazíme, John a Sylvie už stojí pod prvním stromem u cesty a čekají na nás.

„Stalo se něco?“

„Jenom jsem zpomalil.“

„To jsme si všimli. Nějakej problém?“

„Vůbec ne. Ale pojďme se někam schovat, ať tu nestojíme na dešti.“

John prohlásí, že na druhém konci města je motel, ale já mu řeknu, že je tu jeden lepší, když zahneme doprava u topolové aleje o pár ulic dál.

U topolů zabočíme a přejedeme několik ulic. Před námi se vyloupne malý motel. Na recepci se John rozhlédne a prohlásí: „Tady je to dobrý. Tys už tady někdy byl?“

„Nevzpomínám si,“ odpovím.

„Tak jak jsi o tom motelu věděl?“

„Intuice.“

Podívá se na Sylvii a zavrtí hlavou.

Sylvie mě už chvíli mlčky pozoruje. Všimne si, jak se mi při podepisování klepou ruce. „Jseš strašně bledej. To tě tak rozhodil ten blesk?“

„Ale ne.“

„Vypadáš, jako bys zahlídl nějakýho ducha.“

John a Chris se na mě podívají. Otočím se k nim zády a jdu ke dveřím. Pořád hustě prší, proto co nejrychleji přeběhneme do pokoju. Brašny na motorkách jsou nepromokavé – počkáme, až se bouřka přezene, a pak je sundáme.

Když je po dešti, obloha se trochu vyjasní. Ale před motelem vidím, že zpoza topolů se už vkrádá druhá temnota, temnota noci. Zajdeme do města na večeři, a když se vracíme, dolehne na mě únava z celého dne. Odpočíváme, téměř bez hnutí, v kovových křesílkách před motelem a pomalu popijíme whisky, kterou John přinesl i se sodovkou z motelové ledničky. Alkohol nás pomalu a příjemně zahřívá. Ve větvích topolů u cesty ševelí chladný noční vítr.

Chris přemýšlí, co budeme dělat dál. Toho kluka nic neunaví. Motel a všechno kolem je pro něho nové, zvláštní a vzrušující; chce, abychom si zazpívali jako na táboře.

„My moc zpívat neumíme,“ říká John.

„Tak si budem něco vyprávět,“ odvětí Chris. Zamyslí se. „Znáte nějaký dobrý strašidelný příběh? Na táboře jsme si všichni večer ve srubu vyprávěli duchařský historky.“

„Tak nám řekni nějakou ty,“ vyzve ho John.

Chris začne vyprávět. Jsou docela zábavné. Některé z nich jsem neslyšel od té doby, co jsem byl v jeho věku. Když mu to povím, chce slyšet, jaké zkazky jsme si vyprávěli my, ale já si nemůžu na žádné vzpomenout.

Po chvíli se zeptá: „Věříte na duchy?“

„Ne,“ říkám já.

„Proč ne?“

„Protože jsou ne-vě-de-čtí.“

John se tomu, jak jsem to řekl, zasměje. Pokračuju dál: „Neskládají se z hmoty ani z energie, a proto podle vědeckých zákonů existují jenom v naší mysli.“

Whisky, únava a vítr v korunách se mi začínají míchat v hlavě. „Jenomže vědecké zákony se taky neskládají z hmoty ani energie, a proto taky existují jenom v naší mysli,“ dodávám. „Nejlepší je tedy přistoupit k celé věci naprosto vědecky a odmítnout víru v duchy i ve vědecké zákony. Potom jste z obliga. Moc věcí, ve které byste pak mohli věřit, vám sice nezbyde, ale vědecky vzato je to naprosto v pořádku.“

„Já ti nerozumím,“ řekne Chris.

„Snažím se jen bodře vtipkovat.“

Chrise to vždycky otráví, když takhle mluvím, ale podle mě mu to neuškodí.

„Jeden kluk na táboře říkal, že věří na duchy.“

„Jenom si z tebe utahoval.“

„Neutahoval. Říkal, že když někoho pořádně nepohřbíte, jeho duch se vrátí a straší potom lidi. On tomu fakt věří.“

„Tahal tě prostě za nos,“ trvám na svém.

„Jak se jmenuje?“ zeptá se Sylvie.

„Tom Bílý Medvěd.“

Vyměníme si s Johnem pohledy. Oba nás to napadne současně.

„Ahá, takže Indián!“ prohlásí John.

Zasměju se a řeknu: „Asi to budu muset trochu dovysvětlit. Měl jsem na mysli evropské duchy.“

„Jakej je v tom rozdíl?“

John se natřásá smíchy: „Teď tě dostal.“

Na chvílku se zamyslím a pak řeknu: „Indiáni se dívají na svět trochu jinak. Tím neříkám, že úplně špatně, ale věda není součástí jejich života.“

„Tom říkal, že ho máma s tátou přesvědčujou, aby těm blbostem nevěřil. Ale babička mu prej vždycky zašeptá, že to je stejně pravda, a on tomu teda věří.“

Naléhavě se na mě zadívá. Někdy se chce opravdu něco dozvědět. Když budu jen bodře vtipkovat, nebude ze mě dobrý táta. „Jasně, já taky věřím v duchy,“ obracím.

John a Sylvie se na mě zkoumavě zahledí. Vidím, že z toho jen tak nevyvážnu, a v duchu se připravím na dlouhé vysvětlování.

„Je úplně přirozené považovat Evropany nebo Indiány, kteří věřili na duchy, za zaostalé,“ začnu. „Vědecký pohled potlačil všechny ostatní pohledy na svět, a proto dnes takové názory vypadají primitivně. Takže pokud budete mluvit o duších nebo přízracích, všichni si o vás budou myslet, že jste zaostalí, nebo spíš praštění. Lidi si totiž skoro nedokážou představit svět, ve kterém můžou duchové doopravdy existovat.“

John přikyvuje na souhlas a já pokračuju.

„Podle mého názoru není intelekt moderního člověka zas až tak mimořádný. Intelligenční kvocienty se také o tolik nezměnily. Indiáni a lidi ve středověku byli stejně inteligentní jako my, ale kontext, ve kterém uvažovali, byl úplně jiný. V jejich myšlenkovém kontextu jsou přízraky a duchové stejně reální jako atomy, částice, fotony a kvanta pro dnešního člověka. V tomto smyslu na duchy věřím. Moderní člověk má taky své duchy a přízraky.“

„Cože?“

„Třeba fyzikální zákony nebo logiku... číselnou soustavu... nebo princip dosazování do algebraických výrazů. To jsou všechno duchové a my v ně věříme tak pevně, až nám připadají reální.“

„Ale mně tak opravdu připadají,“ prohlásí John.

„Já to nechápu,“ řekne Chris.

Vysvětluju tedy dál. „Příklad. Pokládáme za naprostou samozřejmost, že gravitace a gravitační zákon existovaly už před Isaakem Newtonem. Vždyť by to byla taky pitomost, kdybychom si mysleli, že až do sedmáctého století gravitace neexistovala.“

„To rozhodně.“

„Takže kdy ten zákon vznikl? Existoval odjakživa?“

John krčí čelo a přemýšlí, kam tím mířím.

„Jsme totiž přesvědčení, že gravitační zákon existoval předtím, než vznikla Země a než se zformovalo Slunce a hvězdy – předtím, než vzniklo cokoliv.“

„Jistě.“

„Takže ten zákon si pěkně hověl uprostřed prázdnoty, neměl žádnou vlastní hmotu, ani energii, nebyl v ničí mysli, protože tehdy nikdo neexistoval, a nebyl ani v prostoru, protože žádný prostor ještě nebyl. Nebyl nikde – a přesto existoval?“

John už si není tak jistý.

„Pokud gravitační zákon existoval, pak opravdu nevím, podle jakých měřítek budeme posuzovat neexistenci,“ vysvětluju. „Zdá se mi, že gravitační zákon splňuje všechna dostupná kritéria neexistence. Nemůžete přijít na jediný atribut neexistence, který by ten gravitační zákon neměl, nebo jediný vědecký atribut existence, který by měl. A přesto podle ‚zdravého rozumu‘ pořád věříme, že existoval.“

„Nad tím se asi budu muset zamyslet,“ řekne John.

„A já ti říkám předem, že když o tom budeš přemýšlet dostatečně dlouho, najednou zjistíš, že se točíš v kruhu, pořád dokolečka dokola, až nakonec dojdeš k jedinému možnému racionálnímu a inteligentnímu závěru. Gravitační zákon ani gravitace samotná před Isaacem Newtonem *neexistovaly*. Žádný jiný závěr totiž nedává smysl.“

„A to znamená,“ řeknu, než mi skočí do řeči, „že gravitační zákon neexistuje nikde jinde než v naší mysli! Je to duch! Všichni jsme strašně arogantní a nafoukaní a smějeme se duchům ostatních lidí, ale sami jsme stejně zaostalí, primitivní a pověřčiví, pokud jde o naše vlastní duchy.“

„Tak proč teda v gravitační zákon všichni věří?“

„Davová hypnóza. V nejtvrděší formě známá též jako ‚vzdělání‘.“

„Chceš snad říct, že učitel žáky ve třídě hypnotizuje, aby uvěřili v gravitační zákon?“

„Jistě.“

„Ale to je absurdní.“

„Slyšels někdy o tom, jak je při výuce důležitý oční kontakt? Každý pedagog ti to potvrdí a žádný z nich ti nedokáže vysvětlit proč.“

John zavrtí hlavou a naleje mi další. Dá si ruku před pusku a stranou k Sylvii posměšně prohodí: „Ale většinou vypadá jako úplně normální chlápek, že jo?“

Oponuju mu: „Tohle je první normální věc, kterou jsem za posledních pár týdnů řekl. Po zbytek času předstírám, že jsem stejný blázen z dvacátého století jako vy – abych na sebe moc neupozorňoval.“

„Ale klidně vám to zopakuju,“ říkám. „Věříme, že nehmotná slova sira Isaaka Newtona seděla pěkně uprostřed nicoty miliardy let předtím, než se on narodil a jako mávnutím kouzelného proutku ta slova objevil. Vždycky tam byla, i když se k ničemu nevztahovala. Postupně vznikal svět a ta slova se začala vztahovat na něj, takže se vlastně celý svět zformoval podle nich. A to je přece směšné, Johne.“

Ten problém, rozpor, na kterém vědci uvízli, je totiž v myslí. Mysl nemá žádnou hmotu ani energii, ale přesto nelze uniknout její nadvládě nad vším, co děláme. Logika existuje pouze v naší myslí, stejně jako čísla. Nerozčiluje mě, když vědci říkají, že duchové existují pouze v naší myslí. Rozčiluje mě to slůvko pouze. Věda totiž existuje taky pouze v naší myslí, ale to neznamená, že je špatná. Totéž platí pro duchy.“

Všichni na mě mlčky hledí, a tak pokračuju: „Přírodní zákony jsou lidské výtvořiny stejně jako duchové. Matematické a logické zákony jakbysmet. Celý náš svět vezdejší je lidským výtvořinou, včetně myšlenky, že lidským výtvořinou není. Svět nemá mimo lidskou představivost absolutně žádnou existenci. Celý svět, ve kterém žijeme, je jen jeden velký duch a v dávných dobách ho takto chápali. Ovládají ho duchové. Vidíme to, co vidíme, protože nás k tomu vedou duchové: duchové Mojžíše, Ježíše a Buddha, Platóna, Descarta, Rousseaua, Jeffersona a Lincolna a mnoha dalších a dalších. Isaac Newton je velice dobrý duch, jeden z nejlepších. Náš zdravý rozum tak není ničím jiným než hlasy tisíců a tisíců takových duchů minulosti, celých zástupů duchů. Duchů, kteří si hledají místo mezi živými.“

John vypadá velmi zamyšleně a mlčí. Ale Sylvie je rozrušená. „Kam na takový nápady chodíš?“ zeptá se.

Málem jí odpovím, ale pak si to rozmyslím. Už teď mám pocit, že jsem až moc tlačil na pilu. Nejspíš jsem to přehnal, a je na čase s takovými řečmi přestat.

Po chvíli John řekne: „Už se těším, až zase uvidím hory.“

„Já taky,“ souhlasím. „A na to se naposledy napijeme!“

Dopijeme a zamíříme do svých pokojů.

Dohlédnu na to, aby si Chris vyčistil zuby, a dovolím mu, že se může osprchovat až ráno. Právem staršího si zaberu postel u okna. Když zhasneme, Chris zažadoní: „Řekni mi nějakou strašidelnou historku.“

„Vždyť jsem právě jednu dovyprávěl.“

„Ale já myslím nějakou opravdovou duchařskou historku.“

„To byla ta nejopravdovější duchařina, jakou ode mě kdy uslyšíš.“

„Víš, co myslím – takovou tu normální.“

Snažím se rozpomenout na něco obyčejnějšího. „Chrisi, když jsem byl malý, znal jsem takových příběhů strašně moc, ale už jsem je všechny zapomněl. Musíme jít spát. Zítra brzo vstáváme.“

Není slyšet nic než vítr, který se v okně opírá do sítě proti hmyzu. Když pomyslím na všechny ten vzduch, jak se k nám žene otevřenou prérií, uklidním se a pomalu usínám.

Vítr se zvedá a polevuje, zase se zvedá, vzdychá a utichá... z obrovské dálky.

„Viděls někdy nějakýho ducha?“ zeptá se Chris.

Už jsem napůl v limbu. „Chrisi, znal jsem jednoho chlápka, který celý život nedělal nic jiného, než že se za jedním duchem honil. A byla to jen ztráta času. Jdi už spát.“

Příliš pozdě mi dojde, že jsem udělal chybu.

„A dohnal ho?“

„Ano, Chrisi, dohnal.“

Přeju si, kéž by se jenom zaposlouchal do větru za oknem a na nic se neptal.

„A co udělal potom?“

„Pořádně mu napráskal.“

„A pak?“

„Pak se stal duch i z něho.“ Bláhově jsem si myslel, že po tomhle už usne, ale jemu to nedá a dál mě budí.

„A jak se jmenoval?“

„Nebudeš ho znát.“

„Tak mi to řekni.“

„Není to důležité.“

„Tak jak se teda jmenoval?“

„Protože to není důležité, Chrisi, tak se jmenoval Faidros. To jméno neznáš.“

„Zahlídl ho v tý bouřce?“

„Jak tě to napadlo?“

„Sylvie říkala, žes asi zahlídl ducha.“

„To se jen tak říká.“

„Tati?“

„Poslechni, Chrisi, tohle bude poslední otázka, jinak se vážně naštvu.“

„Chtěl jsem jenom říct, že rozhodně nemluvíš jako ostatní lidi.“

„No jo, já vím,“ odvětim. „A v tom je ten problém. Jdi už spát.“

„Dobrou, tati.“

„Dobrou.“

Za půl hodiny už klidně oddechuje ze spaní. Vítr pořád silně fouká a já jsem úplně vzhůru. Za oknem je tma, studený vítr se žene přes silnici mezi stromy a jejich listy se v měsíčním světle třpytí a mihotají – Faidros to všechno viděl, o tom není pochyb. Nemám tušení, co tady dělal, a nikdy se asi nedozvím, proč sem přišel. Ale byl tady, navedl nás na tuhle podivnou cestu a celou dobu je tu s námi. Neříká před ním úniku.

Kéž bych tak mohl říct, že nevím, co tu dělá. Bohužel však musím přiznat, že to vím. Ty myšlenky ohledně vědy a duchů, dokonce i ty odpolední úvahy o technice a o osobním vkladu při práci – nic z toho není z mojí hlavy. Vlastně mě už roky nenapadlo nic nového, všechno jsem to ukradl jemu a on mě neustále sleduje. Proto je teď tady.

Doufám, že mě po takovém doznání nechá aspoň trochu vyspat.

Chudák Chris. Ptal se, jestli znám nějaké strašidelné historky. Jednu jsem mu povyprávět mohl, ale stačí na ni jen pomyslet a naskakuje mi husí kůže.

Už musím jít vážně spát.

4

Ke každé šotókvě by měl patřit seznam. Podrobný seznam, který by obsahoval cenné rady hodné zapamatování a který by se ukládal na bezpečné místo pro případy nouze a jako inspirace do budoucna. Ostatní ještě vesele vyspávají a přicházejí tak o krásné ranní slunce... a já zatím... abych nějak vyplnil čas...

Předkládám svůj seznam důležitých věcí, které by si měl člověk vzít s sebou, až příště pojedje na motorce přes Dakoty.

Jsem vzhůru už od úsvitu. Chris vedle na posteli pořád ještě tvrdě spí. Začal jsem se převalovat, abych ještě usnul, ale zaslechl jsem kokrhat kohouta a uvědomil si, že jsme na dovolené, takže nemá cenu vyspávat. Slyším, jak John za tenkou stěnou zařezává... nebo že by to byla Sylvie... ne, to je moc nahlas. Sakra, ten řže jak cirkulárka...

Už mě přestalo bavit, jak jsem na podobných výletech pořád na něco zapomínal, a proto jsem si sepsal tenhle seznam. Mám ho schovaný doma ve stole, a když se chystám vyrazit na cestu, odškrťávám si z něho jednotlivé položky.

Většinu z nich tvoří obyčejné věci, které nemusím příliš popisovat. Některé se týkají výhradně motorky, ty budou potřebovat menší komentář, a některé se netýkají vůbec ničeho, což si vyžádá komentář větší. Seznam je rozdělen do čtyř částí: Oblečení, Osobní věci, Věci na vaření a táboření, Věci k motorce.

První část, Oblečení, je jednoduchá:

1. Troje spodní prádlo.
2. Dlouhé spodky.
3. Dvě košile a dvoje kalhoty pro každého. Používám maskáče z armádních skladů, jsou totiž levné, pevné a není na nich vidět špína. Měl jsem tady i položku „něco mezi lidi“, ale John za to tužkou dopsal „smokink“. Měl jsem na mysli něco na sebe, když se nechcete jenom potloukat u benzinky.
4. Jeden svetr a bunda pro každého.
5. Rukavice. Kožené rukavice bez podšívky jsou nejlepší, protože vám chrání ruce před sluncem, sají dobře pot a příjemně chladí. Když jedete hodinu nebo dvě, nejsou takové drobnosti důležité, ale když trávíte na motorce několik dní od rána do večera, jsou najednou důležité až běda.
6. Motorkářské boty.
7. Pláštěnky.
8. Přilba s kšiltem.
9. Hledí na přilbu. Mám z něj klaustrofobický pocit, takže ho používám, jen když prší. Kapky deště totiž ve vysokých rychlostech bodají jako špendlíky.
10. Brýle. Nemám rád na motorkách plexištítu, protože ty vás taky oddělí od krajiny. Na trhu jsou britské brýle z laminovaného zrcadlového skla, ty jsou výborné. Pod sluneční brýle by vám foukalo a brýle z umělé hmoty se zase snadno poškrábou a zkreslují perspektivu.

V dalším oddíle jsou Osobní věci:

Hřebeny. Peněženka. Kapesní nůž. Bloček. Pero. Cigarety a sirky. Baterka. Mýdlo v krabičce. Zubní kartáčky a pasta. Nůžky. Aspiriny na bolení hlavy. Repelent. Deodorant. (Po horkém dni na motorce vám to nejlepší kamarádi nemusí připomínat.) Opalovací krém. (Na motorce si všimnete, že jste se spálili, až když zastavíte, a to už je pozdě. Namažte se před jízdou.) Náplastí. Toaletní papír. Žínka (ta může

být v umělohmotné krabici, aby od ní nenavlhly ostatní věci). Ručník.

Knihy. Neznám žádného jiného motorkáře, který by s sebou vozil knihy. Zabírají hodně místa, ale já jsem si stejně vzal tři a v nich mám čisté papíry na psaní. Jsou to:

- a. Manuál k motorce.
- b. Obecná příručka na řešení závad, kde jsou všechny technické informace, které si nikdy nemůžu zapamatovat. Je to *Chiltonova praktická rukověť motocyklisty*. Napsal ji Ocee Rich a prodává ji Sears a Roebuck.
- c. Thoreauův *Walden...* kterého Chris ještě nezná a který se dá číst stokrát a nikdy vás neomrzí. Vždycky se snažím vybrat knížku, která je nad jeho síly, a potom nad ní spíš diskutujeme, než bychom ji plynule četli. Přečtu jednu dvě věty, počkám, až se vytasí s obvyklou kanonádou otázek, odpovím mu na ně a pak přečtu další kousek. Klasická díla se takhle dobře čtou a měla by se takto psát. Někdy čteme a debatujeme celý večer a pak zjistíme, že jsme přečetli jenom dvě nebo tři stránky. Takhle se četlo před sto lety... když byly v oblibě šotókvý. Dokud to nevyzkoušíte, nedovedete si představit, jak je takové čtení příjemné.

Vidím, že Chris je ve spánku naprosto uvolněný, vůbec není napjatý jako obvykle. Ještě ho nebudu budit.

A teď Věci na táboření:

1. Dva spacáky.
2. Dvě ponča a celta. Stavíme z nich stan a za jízdy nám chrání věci před deštěm.
3. Provaz.
4. Geodetické mapy oblasti, kam chceme jít na výšlap do hor.
5. Mačeta.
6. Kompas.
7. Polní láhev. Tentokrát jsem ji ale nemohl najít. Kluci ji nejspíš někam zašantročili.
8. Dva ešusy z armádního skladu, i s příbory.
9. Skládací plynový vaříč s jednou středně velkou plechovkou plynu. Koupil jsem ho na zkoušku a ještě nepoužil. Když prší nebo když jste nad hranicí lesa, těžko se shání dřevo na oheň.
10. Pár hliníkových plechovek s víčkem na závit, a v nich sádlo, sůl,

máslo, mouka, cukr. Koupil jsem je před pár lety v obchodě s horezeckými potřebami.

11. Saponát na nádobí.

12. Dva batohy s hliníkovou kostrou.

Věci k motorce. Standardní souprava s nářadím je v základní výbavě, uložená pod sedadlem, a k tomu mám navíc:

Velký francouzák. Kladio. Majzlík. Průbojník. Montpáky. Lepe-
ní. Pumpu. Sprej na řetěz obsahující molybden disulfid. (Krásně
promaže každý váleček řetězu, hlavně uvnitř, kde je to opravdu
potřeba. Všichni znají jeho vynikající lubrikační vlastnosti. Jakmile
ale jednou oschne, mělo by následovat ošetření starým dobrým
motorovým olejem SAE-30.) Rázový utahovák. Kulatý pilník. Měr-
ky. Zkoušecí žárovku.

Z náhradních dílů s sebou vezu:

Svíčky. Plynové, spojkové a brzdové bovdeny. Kontakty, pojistky,
žárovky do předního i zadního světla, spojku řetězu se závlačkou,
ostatní závlačky, vázací drát. Náhradní řetěz. (Je to vlastně starý
řetěz, který měl opravdu namále, už když jsem ho měnil. Cestu do
servisu by ale ještě zvládl, kdyby ten současný praskl.)

A to je zhruba všechno. Žádné tkaničky do bot.

Teď se určitě ptáte, do jakého nákladáku jsme to všechno naskládali.
Ale vážně toho není moc, jenom to tak vypadá.

Bojím se, že pokud nezasáhnu, prospí ti kašpaři celý den. Obloha je
jako vymetená a je to hřích, takhle marnit čas.

Nakonec jdu s Chrisem zatřást. Otevře oči dokořán, pak se zprudka
posadí a nechápavě se rozhlíží.

„Sprcha volá,“ řeknu.

Jdu ven. Vzduch je krásně svěží. Brrr, vlastně je strašná zima! Zabu-
ším Sutherlandům na dveře.

„Mno jo,“ slyším přes dveře Johnův rozespálý hlas. „Ale no dyť jo.“

Je chladno jako na podzim a na motorkách se leskne rosa. Dnes přšet
nebude. Ale ta zima! Nebude víc než osm stupňů.

Mezitím zkontroluju olej, pneumatiky, šrouby i řetěz. Ten je trochu
povolený, tak vytáhnu náradí a napnu ho. Začínám být trochu nesvůj
a nejradši bych vyrazil.

Dohlédnu, aby se Chris teple oblékl, sbalíme se a vyrazíme. Je vážně zima. Vítr nám během pár minut vyžene z oblečení všechno teplo a já se klepu jako osika. Úplně mě mrazí.

Jakmile slunko vyleze trochu výš, určitě se oteplí. Ještě půlhodinu v téhle zimě a zastavíme v Ellendalu na snídani. Na takových rovných cestách bychom dnes měli urazit spoustu kilometrů.

Kdyby nebyla tak šílená zima, jelo by se nádherně. Paprsky vycházejícího slunce dopadají pod nízkým úhlem na pole, která jako by pokrývala jinovatka, ale nejspíš je to jenom rosa třpytící se v oparu. Když jsou všude ranní stíny, nevypadá krajina tak placatě jako včera. Máme ji celou jen pro sebe, nikdo zřejmě ještě nevstal. Podle hodinek je půl sedmé. Pohledem sjedu na rukavici. Vypadá jako ojíněná, ale zřejmě to bude jen zaschlý pot ze včerejška. Moje staré dobré rozzedrané rukavice. Jsou teď tak ztuhlé zimou, že v nich stěží narovnáím prsty.

Včera jsem mluvil o zájmu a osobním vkladu. Mám k těm starým odřeným motorkářským rukavicím podobný osobní vztah. Usmívám se na ně, když se spolu řítíme větrem, protože už se mnou strávily tolik let a protože jsou tak staré, otřískané a smrduté, až jsou k smíchu. Jsou špinavé od oleje, potu, kolomazi a rozplesklých mušek, a když je položím na stůl, vůbec se nenarovnají. Ani nemusí být ztuhlé mrazem, mají totiž vlastní paměť. Stály mě pouhé tři dolary. Zašival jsem je už tolikrát, že se skoro nedají spravit, a přesto si dávám tu úmornou práci a spravuju je dál, protože si nedovedu představit, že bych si koupil nové. Je to nepraktické, ale praktická stránka věci není všechno, ať už jde o rukavice nebo cokoli jiného.

K motorce samotné cítím něco podobného. Má na tachometru skoro čtyřicet pět tisíc kilometrů, už toho hodně zažila a nasbírala víc zkušeností než spousta starších strojů, které na cestách potkávám. Ale po tolika kilometrech – myslím, že se mnou bude většina motorkářů souhlasit – ucítíte, že se každá motorka chová určitým způsobem, který je pokaždé jedinečný a kterým se ta motorka liší od ostatních. Kamarád, který má stejnou značku, stejný model a dokonce i rok výroby jako já, ji ke mně jednou přivezl na opravu, a když jsem se na ní na zkoušku projel, těžko jsem mohl uvěřit, že ji před lety vyrobili ve stejné továrně. Bylo cítit, že se už dávno usadila do své osobité polohy: je jiná na omak, jinak jede a jinak zní. Je úplně jiná než ta moje, a tím nemyslím horší, ale je prostě jiná. Zřejmě by se to dalo nazvat osobností. Každá motorka má svoji vlastní a jedinečnou osobnost, kterou pravděpodobně můžeme definovat jako intuitivní souhrn všeho, co o ní víme

a co k ní cítíme. Ta osobnost se neustále mění, obvykle k horšímu, ale někdy kupodivu taky k lepšímu, a právě tato osobnost je opravdovým předmětem údržby motocyklu. Nové motorky jsou nejdříve elegantní cizinci a podle toho, jak s nimi zacházíte, se rychle zvrhnou v nevychované mrzouty nebo dokonce mrzáky, nebo se promění ve zdravé, srdečné a dlouholeté přátele. Ta moje se i přesto, že s ní ti rádoby mechanici zacházeli tak bestiálně, vzpamatovala a postupem let si žádá čím dál méně oprav.

Konečně je před námi Ellendale!

Vodárenská věž, skupinky stromů a mezi nimi domy v ranním slunci. Přestal jsem vzdorovat trasu, který mě sužoval skoro celou jízdu. Podle hodinek je čtvrt na osm.

Za pár minut už parkujeme u nějakých starých cihlových domů. Otočím se k Johnovi a Sylvii, kteří zastavili za námi. „To byla ale kosa, co?“ křiknu.

Zírají na mě, jako bych spadl z Marsu.

„Pěkně jsme vymrzli, že?“ řeknu. Ani jeden mi neodpoví.

Počkám, dokud neslezou, a vidím, že se John snaží z motorky odvázat všechny věci. Chvilí zápasí s uzlem, pak to vzdá a všichni společně zamíříme do restaurace.

Zkusím to ještě jednou. Couvám před nimi směrem k restauraci – jízda mě totiž trochu rozparádila – mnu si ruce a chechtám se. „No tak, Sylvie! Mluv se mnou!“ Ani se neusměje.

Asi jim byla opravdu zima.

Objednají si snídani a dívají se při tom do stolu.

Nakonec se po jídle zeptám: „Tak co dál?“

John pomalu a odměřeně procedí: „Dokud nebude teplejc, nikam se nejede.“ Pronese to stejným tónem, jako kdyby měl kolty proklatě nízko, a mně je jasné, že je to jeho poslední slovo.

John, Sylvie a Chris se tedy zahřívají v hale sousedícího hotelu a já se jdu mezitím projít.

Nejspíš jsou na mě trochu naštvaní, že jsem je zburcoval tak brzo ráno a že museli jet v takové zimě. Když jste ale pořád spolu, drobné povahové rozdíly musí zákonitě vyplout na povrch. Teď mě vlastně napadá, že jsem s nimi ještě nikdy nejel před první nebo druhou hodinou odpoledne, i když za svítání a brzo ráno se podle mě jede nejlépe.

Městečko je čisté, uklizené a vlastně úplně jiné než to, ve kterém jsme se ráno probudili. Na ulicích už jsou lidé, otevírají obchody, zdraví se a mluví o tom, jaká je dneska zima. Dva teploměry na ulici ukazují pět a sedm stupňů ve stínu. Na slunci je osmnáct.

Po několika blocích se hlavní ulice změní na dvě rozbité zablácené koleje, které kousek za plechovou boudou plnou zemědělských strojů a nářadí skončí v poli. Tam stojí chlap a podezřívavě si mě měří. Asi se diví, co tam pohledávám a proč mu nakukuju do boudy. Vrátím se zpátky na hlavní ulici, sednu si na studenou lavičku a zírám na motorku. Nemám do čeho píchnout.

No dobře, tak byla zima, ale zas tak hrozné to nebylo. Nejde mi do hlavy, jak vůbec můžou John a Sylvie přežít zimu v Minnesotě. Tady doslova bije do očí rozpor, který snad ani nemá cenu rozebírat. Pokud nemůžou vydržet tělesné nepohodlí a nesnášejí ani techniku, budou muset v něčem ustoupit. Jsou na technice závislí a současně ji taky odsuzují. Určitě to vědí, a proto je jim celá situace ještě protivnější. Nepostupují v této otázce logicky, jenom konstatují, jak se věci mají. Ale do městečka teď přijíždějí tři farmáři a zahýbají za roh ve zbrusu novém pickupu. Vsadím se, že u nich je to právě naopak. Budou se s tím novým autem chlubit, stejně jako s traktorem nebo novou pračkou, a když se jim pokazí, vezmou správné nářadí a budou je umět opravit. Oni si techniky váží. A přitom ji tihle lidé potřebují nejméně. Kdyby zítra veškerá technika zmizela, stejně by se o sebe uměli postarat. Bylo by to tvrdé, ale protloukli by se. John, Sylvie, Chris a já bychom byli do týdne pod drnem. Odsuzování techniky je nevděk, nic jiného.

Tohle ale nikam nevede. Když je někdo nevděčný a vy mu to řeknete, tak fajn, sice jste ho nějak pojmenovali, ale nic jste tím nevyřešili.

Za půl hodiny teploměr vedle vchodu do hotelu ukazuje jedenáct stupňů. Když dojdu do prázdné hotelové jídelny, ti tři už tam nervózně poposedávají, ale podle toho, jak se tváří, mají lepší náladu. John optimisticky prohlásí: „Navleču na sebe všechno, co mám, a pak to určitě zvládneme.“

Jde ven k motorkám, a když se vrátí, řekne: „Vůbec se mi to nechce vybalovat, ale takovou kosu už zažít nechci.“ Na záchodě prý panuje hotový mráz, a protože v jídelně nikdo jiný není, jde se převléct za stůl, u kterého zrovna sedíme. Povídám si se Sylvii, když vtom se otočím a spatřím Johna, jak je celý vymóděný do světle modrého podvlíkáčského kompletu. Uculuje se od ucha k uchu – ví, jak vypadá směšně. Zadívám se na jeho brýle položené na stole a pak Sylvii povídám:

„To je zvláštní, ještě před chvílí jsme si tu povídali s Clarkem Kentem... nechal si tu brýle... a teď zničehonic... Lois, myslíš, že by...?“

Vtom John vykřikne: „PRDLOMAN!“

Přiklouže po nalakovaných parketách jako bruslař, udělá přemet na ruku a přiklouže zpátky. Zvedne jednu ruku nad hlavu a píská se, jako

by se chystal vystřelit do nebes. „Jsem připraven, jde se na věc!“ Smutně potřese hlavou. „Božínku, strašně nerad jim ten krásný strop bourám, ale můj rentgenový zrak zahlédl osobu v nesnážích.“ Chris se hihňá.

„V nesnážích budeme my, jestli na sebe něco nehodíš,“ poznamená Sylvie.

John se zasměje. „Že by exhiba? *Úchyl z Ellendalu!*“ Ještě chvíli se promenáduje po jídelně a pak se začne pomalu oblékat. Říká: „Kdepak, to by neudělali. Policie a Prdloman mají tajnou dohodu. Oni vědí, kdo brání zákon, pořádek a spravedlnost a kdo hraje férovou hru.“

Když znovu vyrazíme, je pořád chladno, ale ne tolik jako ráno. Projedeme několika městečky, slunce nás postupně a nenápadně zahřívá a současně s teplotou se mi zvedá i nálada. Únava je úplně pryč, na sluníčku a čerstvém vzduchu je krásně a všechno kolem je ryzí a opravdové. A to všechno díky tomu, jak spolu teplý sluneční svit, silnice, zelená pole a poryvy větru krásně souzní. Brzo už na prázdné cestě nevnímám nic jiného než rychlost, nádherné teplo, vítr a slunce. Teplý vzduch nám vyžene z kostí i poslední ranní chlad. Vítr, více slunce a dlouhá hladká cesta před námi.

Letos v létě je všechno krásně zelené a svěží.

U starého drátěného plotu rostou v trávě bílé a zlaté sedmikrásky, za plotem se pasou krávy a nízká krajina se pomalu zvedá do dálky. Leskne se tam něco zlatého, ale nedá se rozeznat co. Stejně to není důležité.

Když se cesta začne trochu zvedat, nasadí motorka hlubší tón. Z pahorku přehlédneme rozlehlou krajinu před námi, cesta se začne svažovat a zvuk motoru se opět ztiší. Prérie je klidná, lhostejná.

Když později zastavíme, slzí Sylvii od větru oči. Protáhne si ruce a řekne: „Je tu strašně krásně, a tak strašně prázdně.“

Ukážu Chrisovi, jak si má na zemi roztáhnout bundu a dát si druhou košili pod hlavu. Nechce se mu vůbec spát, ale já mu řeknu, ať si stejně lehne, protože si potřebuje odpočinout. Rozepnu si bundu, abych se pořádně prohláhl. John vytáhne foťák.

Po chvíli prohlásí: „Tohle se absolutně nedá nafotit. Člověk by potřeboval objektiv, co má tři sta šedesát stupňů, nebo jinak nevím. Vidíš tu přerii všude kolem sebe, pak se ale podíváš na matnici a tam to nestojí za nic. Jak to zarámuješ, je to pryč.“

„A právě tohle v autě nezažiješ,“ odvětim.

Sylvie říká: „Když mi bylo deset, tak jsme jednou taky zastavili u cesty a já jsem vycvakala snad půlku filmu. Když jsem ho pak nechala vyvolat, dala jsem se do breku. Nic na těch fotkách nebylo.“